

Hristos în școală

Împliniri și eșecuri în predarea Religiei în școli

(Consfățuirea cu preoții și profesorii de Religie care a avut loc la Durău, iulie 2002)

Pr. Vasile NECHITA

Însăși misiunea Bisericii este învățarea Cuvântului lui Dumnezeu, așa cum reiese din trimiterea ucenicilor la apostolat: „**Mergând învățați toate neamurile...**”. Învățătura Bisericii este mărturia ei despre Dumnezeu, prin care oamenii sunt chemați la a se împărtăși din lumina dumnezeiască; cel care n-a cunoscut pe Dumnezeu – spune Sf. Ioan Evanghelistul – nu-L poate propovădui lumii. Numai ceea ce experimentezi personal din cunoașterea lui Dumnezeu poți împărtăși celor din jurul tău. De aceea, primele școli ale creștinismului au avut un caracter eminentamente catehetic, îmbinând filosofia și știința vremii cu mesajul evanghelic; în fagurele vechilor expresii filosofice a fost turnată mierea creștinismului. Acest fapt a făcut ca însăși cuvintele, expresiile verbale și culturile să se umple de noutatea creștinismului, așa cum va spune mai târziu Sf. Ioan Damaschinul.

Această noutate a creștinismului în fapt viza înnoirea omului. Pentru aceste motive misiunea Bisericii de a învăța se referă la această înnoire a ființei umane: Modelul propus de Evanghelie prin prototipul Mântuitorului nostru Iisus Hristos este superior oricărui altui model educativ. O arăta și marele nostru poet Mihai Eminescu, în ochii căruia Biserica este singura și adevărata maică spirituală a neamului românesc.

Aceste motive au determinat pe slujitorii Altarului străbun să se alăture celor care, după evenimentele din decembrie 1989, au cerut reintroducerea Religiei în școală și integrarea ei în procesul educativ, întrucât valorile religioase fac parte din trunchiul comun al educației. Dreptul la educație religioasă este unul din drepturile fundamentale ale omului, deci și ale tinerilor. Totodată, dreptul la educație religioasă este și expresia adevăratei alternative pentru un învățământ sărăcit de ideologia ateist – comunistă. Religia nu a luat locul propagandei ideologice din școli; ea a revenit în locul de unde a fost alungată de regimul comunist care s-a declarat dușmanul neadormit al credinței, al Bisericii și al educației religioase. De fapt, prin reintroducerea Religiei în școală s-a reînnoat firul tradițional de legătură între cele trei instituții de bază ale unui popor, despre care s-a exprimat așa de frumos unul din miniștrii învățământului românesc – Spiru

Haret, cel care la vremea sa a săvârșit o adevărată reorganizare și reformă în școala românească; este vorba de legătura firească dintre **Biserică, școală și Familie**. Prin reintroducerea religiei în școală, așadar, valorile creștine cultivate în familie capătă o expresie educativă integrată dimensiunii formativ-morale și spirituale a învățaturii de care beneficiază tinerele generații în instituția școlii. De aceea, reintroducerea Religiei nu ține de aspectul retrospectiv, ci de nevoia de a proiecta, în contextul integrării țării noastre în comunitatea europeană - din punct de vedere cultural și spiritual, noi obiective educaționale învățământului preuniversitar, ținând cont de specificul regional în care ne aflăm.

Aceste motive m-au determinat a prezenta bilanțul realizărilor și al nereușitelor care s-a realizat la *Consfătuirea cu preoții și profesorii de Religie din Arhiepiscopia Iașilor* – județele Iași, Neamț și Botoșani – și preocupările pentru îmbunătățirea procesului de predare-evaluare a Religiei, de perfecționare continuă a cadrelor didactice, de diminuare a consecințelor datorate lipsei manualelor și a materialului didactic în predarea Religiei. Pe scurt voi prezenta sintetic preocupările pentru valorificarea resurselor umane și materiale în realizarea la nivelul cerințelor psihopedagogice a orelor de Religie.

Cum este percepută Religia în școală?

Protocolul care a fost încheiat între Ministerul Învățământului – cum se numea în 1993 – și Secretariatul de Stat pentru Culte accentuează în mod clar această latură proiectivă a integrării Religiei în procesul de învățământ preuniversitar, care se desfășoară în școlile de stat. Încât o evaluare la mai bine de un deceniu de predare a Religiei în școli, așa cum spunea Înalt Prea Sfințitul Daniel la întâlnirea cu preoții din Arhiepiscopia Iașilor la Centrul Cultural-Pastoral „Sfântul Daniil Sihastrul” de la Durău, *„trebuie să releveze trei aspecte esențiale: 1. Cum este privit și ajutat profesorul de Religie; 2. Cum ajută și susține învățământul preuniversitar profesorul de Religie; 3. Care este locul Religiei la nivelul interdisciplinar și rolul ei în formarea tinerilor generații”*.

Desigur că cele trei aspecte au consemnat realizări, unele din ele fiind chiar de excepție, dar din păcate și neîmpliniri, aspecte nedorite pe care, de urgență, trebuie a le identifica și elimina. Altfel, ele se pot constitui într-un adevărat argument pentru cei care încă mai au rezerve în vederea predării Religiei în învățământul preuniversitar de stat sau își manifestă, în diferite maniere, opoziția față de prezența Religiei în școală.

De fapt, o adevărată evaluare a predării Religiei în cei aproape doisprezece ani, spunea Înalt Prea Sfințitul Daniel, *„trebuie să se refere nu numai la resursele umane, ci și la cele materiale cum ar fi manualele, caietele metodice, materialul didactic (hărți, imagini legate de conținuturile lecțiilor), planificarea calendaristică, dar și pe unități de învățare ale lecțiilor prevăzute în programele școlare, activitățile extrașcolare și taberele școlare”*. Numai o justă evaluare a tuturor acestora va putea ajuta învățământul religios să păsească într-o nouă etapă, pe care sperăm să o consemneze înscrierea Religiei între obiectele opționale la

examenul de bacalaureat în liceele de cultură generală și vocaționale, altele decât cele teologice și tehnice.

Constantin Rădulescu-Motru spunea că **personalitatea se constituie din elemente care sunt în mare parte organizate de tradiția și de cultura mediului, înainte ca eul să se afirme**. Or, bacalaureatul, prin includerea Religiei între obiectele optionale, ar confirma faptul că valorile religioase fac parte din elementele care constituie personalitatea tânărului, chemată să slujească permanenta înnoire și progresul continuu al omenirii spre acel **punct omega** de care vorbea savantul francez Pierre Teilhard du Chardin, în cartea sa *Viitorul omului* (1952). Aceste valori au fost și sunt respectate de mari oameni ai lumii, cum a fost marele învățat indian Ghandi, care în perioada interbelică a declarat: „**Mai înainte cunoșteam și aveam mare evlavie pentru învățătura din Bhagavad Gita, dar abia când am citit Noul Testament am înțeles prețul blândetei și al împotrivrării pașnice. Săltam de bucurie citindu-l**”. Credem că aceste cuvinte ale învățatului hindus îl vor fi făcut pe Simion Mehedinți să spună că **atât valorează fiecare om și fiecare popor în istorie, cât a luat din Evanghelia Mântuitorului nostru Iisus Hristos**.

În sfârșit, această evaluare trebuie să se constituie într-un hotărâtor început al unui nou mod de a înțelege Evanghelia Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care nu este străină adevăratului spirit de toleranță și cooperare intercreștină și interreligioasă, promovat de ecumenismul integral, căruia Biserica Ortodoxă Română i-a subscris dintru începuturi. În primul rând pentru a se înțelege că noul mileniu îl dorim cu toții să fie unul al reconcilierilor creștine. Apoi pentru a se nuanța benefic faptul că unitatea spirituală a Europei nu este în detrimentul nici uneia dintre confesiunile și Bisericile integrate comunității sale, și totodată, pentru a înțelege că acolo unde nu este cultivată libertatea de conștiință iau naștere manifestări fanatice cu urmări dintre cele mai dezastruoase.

Întrucât ne aflăm în era nucleară, care după 11 septembrie 2001, a înregistrat unul dintre cele mai neașteptate fenomene ale fanatismului religios, ne permitem a aminti cuvintele fericitului întru adormire patriarhul Iustin Moisescu, rostite la o întrunire ecumenică din 1965, când se comemorau 20 de ani de la bombardarea orașelor Hiroșima și Nagasaki: „**Dacă am fi trăit cu adevărat valorile evanghelice noi, cei care-L mărturisim pe Hristos, ar mai fi cunoscut omenirea dezastrul atomic de acum două decenii?**” Aceste cuvinte revin parcă și mai puternic în inimile și în sufletele noastre după ce omenirea a trăit cele întâmplate în Statele Unite pe 11 septembrie 2001, făcându-ne să înțelegem că, ignorând valorile religioase, între care cele creștine ocupă un loc recunoscut în cultura și civilizația euro-atlantică, omenirea nu poate spera la un viitor liniștit și pașnic, la cooperare și progres internațional, în contextul globalizării economice în care deja am intrat.

Sub auspiciile unor asemenea preocupări a avut loc la Centrul Cultural-Pastoral „Sfântul Daniil Sihastrul” *Consfătuirea cu preoții și profesorii de Religie din Arhiepiscopia Iașilor*, organizată pe protopopiate și prezidată de Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei. Așa cum spunea unul din referenți, citându-l pe Simion Mehedinți, **dacă Evanghelia are atât de mult**

preț pentru mulți care nu sunt creștini, ci aparțin altor mari religii ale lumii, cu cât mai mult se cuvine creștinilor să o citească, să o înțeleagă și să o urmeze! Mai ales că poporul daco-român s-a născut creștin și încă din cele mai vechi timpuri a fost cunoscut și prețuit de toți vecinii pentru evlavie și este dator să cugete și să lucreze după povata Mântuitorului. Dar ce s-a făcut din partea profesorilor de Religie și a școlii românești ca tinerii să cunoască și să urmeze povata Mântuitorului? Consfătuirea tocmai un răspuns la această întrebare a încercat să-l dea prin prezentarea unor aspecte și împliniri, dar și a unor neîmpliniri, la care s-au referit cei ce am luat cuvântul; această consfătuire este mărturia preocupării Bisericii noastre, de modul cum se predă Religia în școli, și care sunt posibilitățile sale de perfecționare.

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în ședința sa de lucru din 14-15 noiembrie 2001, „în temeiul prevederilor articolului 133 din *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române*, ale articolului 40 din *Regulamentul Organelor Centrale din Patriarhia Română și la propunerea Comisiei învățământului pentru pregătirea personalului bisericesc*” a hotărât ca „în prima conferință preoțească semestrială din primăvara anului 2002 va trata tema *Evaluarea predării Religiei în școală*.”

- Rezultate (impactul asupra elevilor, părinților și comunității);
- Probleme (didactice, resurse umane, metodologice, relații cu corpul didactic);
- **Perspective (posibilități de ameliorare a situațiilor negative a metodelor de predare, cooperarea dintre catedra de religie și parohie)**”.

În acest sens, Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române „recomandă *Centrelor eparhiale ca la prima conferință semestrială din anul 2002 să fie invitați și profesori de Religie*”; mai ales ținându-se seama de faptul că unii dintre aceștia sunt autori de manuale, metodiști și mentori, a căror activitate desfășurată cu profesionalism și conștiință misionar-creștină a contribuit la multe dintre împlinirile învățământului religios înregistrat în acești ani.

Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei în cadrul permanenței Consiliului eparhial, din 22 aprilie 2002, la care au luat parte și P.P. C.C. protopopi din Arhiepiscopia Iașilor, a arătat că această consfătuire, pentru a fi cât mai eficientă, se va organiza pe protopopiate și va avea un program de două zile pentru fiecare grupă, alcătuită din două protopopiate. Perioada în care urma să se desfășure această consfătuire a fost fixată în ultimele două decade ale lunii iulie 2002, conform referatului prezentat de P.C. Pr. Prof. dr. M. Vizitiu, Consilier cu învățământul, „ca urmare a adresei Sf. Sinod nr. 4780/20 noiembrie 2001”. Astfel a fost propus și aprobat următorul program: 8-9 iulie – protopopiatele Iași I și Iași II; 10-11 iulie – protopopiatele Pașcani și Hârlău; 15-16 iulie – protopopiatele Târgu Neamț și Ceahlău; 17-18 iulie – protopopiatele Piatra Neamț și Roznov; 22-23 iulie – protopopiatele Botoșani și Săveni și 24-25 iulie – protopopiatele Dorohoi și Darabani.

La consfătuire au participat și DI Emil Creangă, Inspector general la Inspectoratul Școlar al județului Neamț și DI Prof. Dr. Constantin Manolache, Inspector general la Inspectoratul Școlar al județului Botoșani, împreună cu numeroși profesori de Religie. De asemenea, au fost prezenți și P.C. Pr. Prof. Ștefan Oprea,

Inspector de Religie al Județului Neamț și P.C. Pr. Dr. Vasile Nechita, Inspector de Religie al Județului Iași.

În deschiderea fiecărei consfătuiri P.C. lect. dr. Mihai Vizitiu, consilier cu probleme de învățământ la Arhiepiscopia Iașilor, a dat citire unui material întocmit pe baza lucrărilor studenților din anul IV, secția Teologie - Pastorală de la Facultatea de Teologie din Iași, ca răspuns la un chestionar al Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Daniel.

Constatări:

I. Interesul pentru ora de Religie: clasa I-a 100%; clasele II-IV 90-95%; clasele V-VIII 75%; clasele de liceu în jur de 50%, chiar sub acest procent.

Pentru cei mici, Religia este unul dintre cele mai pasionante obiecte de studiu, în timp ce liceenii își mută centrul de greutate al preocupărilor spre o adolescență libertină; pentru aceștia Religia devenind (în foarte multe cazuri) un obiect nesemnificativ.

De asemenea, nu manifestă interes pentru ora de Religie elevii care provin din familii dezorganizate ori hăituite de vicii; totuși sunt extrem de rare cazurile când elevii se dovedesc total refractari față de ora de Religie și foarte rar apar probleme de disciplină la această oră. Aproape în proporție de 100% elevii din clasele mici participă la orele de Religie.

Cauzele care duc la scăderea interesului pentru exercițiul spiritual, începând cu clasa a V-a și accentuându-se în clasele V-VIII și apoi în liceu, mai ales la băieți, sunt:

Mediul social nociv. Eforturile școlii și ale Bisericii sunt anihilate, în multe cazuri, de influența negativă a anturajelor, a familiei (viciile din familie, disoluția multor familii), a mass-mediei (mai ales presa scrisă porno, filmele decadente și violente vizionate la televizor etc.);

Influența unor secte infiltrate în școli, mai ales a Martorilor lui Iehova și a sataniștilor. Activitatea sectelor în școli este însă eficientă și din cauza unor preoți al căror comportament lasă de dorit; în aceste cazuri se acuză că autoritatea bisericească îi tratează cu prea multă blândețe;

Instabilitatea profesorilor pe catedrele de Religie este iarăși una din cauzele care duc la slăbirea interesului pentru această disciplină;

Încredințarea acestei discipline de către unele inspectorate școlare unor absolvenți de liceu care n-au nici un fel de pregătire teologică; mai mult, unii nici măcar n-au studiat Religia în școală. Deși mulți directori și profesori din școli consideră ora de Religie ca fiind necesară, se observă totuși tendința de micșorare a importanței ei;

Transformarea Religiei din disciplină formativă în disciplină informativă. Orele devin informative și nu sunt predate interdisciplinar. Profesorul trebuie să se adapteze la posibilitățile de vârstă și de efort ale elevilor;

Lipsa pe care o prezintă unii profesori de Religie în privința pregătirii psihopedagogice. Profesorul de Religie trebuie să fie un adevărat apostol, un dascăl de vocație și un bun metodist. Sunt situații (la Piatra Neamț) când, din cauza profesorului, o clasă întregă a refuzat să mai facă Religia. Sunt profesori,

din păcate chiar preoți, care lovesc pe elevi, gestul bulversând întreaga clasă; alții îi sperie cu amenințări sau pun note de 1,2,3 fără nici un temei; doar din dorința de a-i stăpâni;

Marginalizarea disciplinei Religie și a profesorilor care o predau. Încă mai există directori care consideră Religia ca fiind o disciplină opțională, lipsită de importanță, atitudine care se transmite și la profesorii de la celelalte discipline; mai mult, acești directori interpretează legea după bunul plac ori, lucru și mai grav, îndeamnă pe elevi să nu urmeze această disciplină. Au fost școli în care au circulat formulare xeroxate pe care elevii le primeau și doar le semnau, exprimându-și refuzul de a urma ora de Religie;

Lipsa preoților din parohii (navetiștii) sau aroganța unora de a merge în școală;

Lipsa manualelor școlare pentru această disciplină, manuale care să respecte principiul accesibilității și ale căror noțiuni să fie în acord cu cele din manualele de la alte discipline (de exemplu noțiunile de istorie bisericească să fie în acord cu cele de istorie laică).

II. Legătura cu Biserica (parohia).

Tinerii care vin la biserică sunt mai puțini, iar marea majoritate intră doar să aprindă lumânări, să dea liturghii (pomelnice) și pleacă. Numai în preajma examenelor importante (capacitate, bacalaureat, admitere) frecvența crește ușor la biserică.

Statistic, **participarea la slujbele bisericești** s-ar exprima astfel: duminica 25%, alte sărbători 30-35%, până la 75% în unele sărbători mari când nu au cursuri.

Motivele neparticipării:

- au mult de învățat;
- pe unii (cei mici) nu-i lasă părinții să meargă singuri;
- nu au răbdare să stea toată slujba.

Personal cred, mai curând, că-i reține televizorul.

Spovedania și Împărtășania. Cei mai mulți dintre elevii claselor I-VII se spovedesc de minimum două ori pe an (Paști și Crăciun). Cei din clasa a VIII-a devin reticenți sau delăsători, fie din cauza direcționării greșite a tendinței de „maturizare” a personalității, fie din cauza unor transformări ale personalității lor – în această perioadă de preadolescență – care îi face să fie mai libertini, mai refractari la valorile sociale și morale.

Colaborarea profesorilor de Religie cu preotul paroh. Sunt profesori, din păcate foarte puțini, care colaborează foarte bine cu preotul din parohia pe raza căreia funcționează școala, ceea ce face ca unele lecții practice să se țină chiar în biserică. Sau preoții sunt invitați în școală pentru discutarea anumitor teme. Sunt însă și profesori care nu duc elevii niciodată la biserică, părinții reclamând acest lucru (am avut exemple în Iași).

Asemenea profesori, potrivit hotărârii Consiliului eparhial din 17 iulie 2001, nu vor mai primi acordul (binecuvântarea) Înalț Prea Sfințitului Mitropolit Daniel pentru participarea la concursuri (de transfer), decât dacă vor face dovada că au păstrat legătura cu parohia. Regretabil este faptul că preoții nu au curajul de

a refuza profesorii care nu dau pe la biserică, eliberând adeverințe de com-
plezență; unii preoți din Iași eliberând adeverințe pentru profesorii din alte
judete. De aceea, se impune responsabilizarea preoților care la rândul lor, să an-
gajeze mai activ pe părinți în privința educării copiilor. **Se impune o mai strânsă
legătură între preot, familie, școală.**

Cum este percepută Religia în școală? În general, ora de Religie este
apreciată, atât de elevi, cât și de părinți. Din cei chestionați, 97,3% văd benefică
implicarea Bisericii în cadrul instituțiilor de învățământ, dar 60% cred că Bi-
serica trebuie să joace un rol mai important și să explice care-i rolul ei în
societate. Numai predarea Religiei nu este suficientă. Parohia trebuie să ofere și
alte posibilități elevilor de a petrece timpul liber. În general, se apreciază că
atenția și orientarea tinerilor spre sacru le sunt distrase de alte activități lumești,
din cauză că nu li se oferă ceva în schimb, chiar din domeniul bisericesc. Din
acest motiv, se simte nevoia organizării unor activități extrașcolare cu tinerii
(vizite, pelerinaje, activități sportive, culturalizare, tabere școlare tematice, acti-
vități plastice etc.), care să formeze sentimentul religios profund. Elevii trebuie
să fie antrenați în diferite manifestări religioase, filantropice și chiar admi-
nistrative (curățenie în curtea bisericii, în cimitire unde sunt înmormântate poate
și rude de ale lor), în acțiuni de ecologizare a pădurilor, pâraurilor, râurilor,
pentru că natura este darul lui Dumnezeu făcut oamenilor.

Parohia poate și trebuie să-i recompenseze pe cei care vin la biserică, ofe-
rindu-le iconițe, cărți de rugăciuni, premii în cărți la sfârșitul anului, primirea în
altar a 2-3 băieți din cei mai buni, organizarea de excursii cu cei care frecven-
tează mai des biserica etc.”

Din succinta prezentare a P.C. Pr. lect. Dr. M. Vizitiu s-a putut constata nu
atât adversitatea elevilor față de ora de Religie – care din păcate încă mai este
invocată în școli, fapt care arată că unii dintre managerii școlari au serioase
carențe psihopedagogice – cât regretul unanim împărtășit că Biserica prea puțin
susține ora de Religie.

Ceea ce este și mai regretabil în această privință este faptul că mulți preoți
încă nu înțeleg că ora de Religie este cea mai mare biruință a Bisericii, dobândită
după evenimentele din decembrie 1989, dar și cea mai mare șansă a Bisericii de a
ajuta poporul român să-și reclădească identitatea culturală și spirituală, identitate
prin care să ocupe locul pe care-l merită într-o Europă unită politic și economic.

Religiozitatea profundă a poporului român și deschiderea ecumenică și
internațională a Bisericii Ortodoxe Române ne obligă a acorda și mai mare
atenție valorilor religioase și morale pe care le cultivă credința noastră ortodoxă
prin Biserica strămoșească.

Ce se așteaptă de la ora de Religie?

Vizita din octombrie 2002 a delegației Bisericii noastre condusă de P.F.
Patriarh Teoctist la Vatican, prin ecurile pe care le-a avut, determină toți factorii

responsabili cu predarea Religiei în școli să-și schimbe total viziunea pe care au adoptat-o până acum. Și anume impune o valorificare practică a elaborărilor teoretice de până acum, și asta în spiritul noilor **Programe de predarea Religiei din 1997**, în baza cărora au și fost elaborate manualele ce urmează a fi tipărite. Această schimbare trebuie să se oglindească în latura **conceptuală** (planificări calendaristice și proiecte didactice, nivelul de cunoștințe de specialitate psihopedagogice, de didactică generală și de didactica specialității, cunoașterea planurilor și programelor de specialitate, a direcțiilor strategiei dezvoltării și reformei învățământului etc.), **acțională** (desfășurarea propriu-zisă a scenariului didactic, densitatea orei, asamblarea logică, asigurarea suportului intuitiv-experimental, realizarea feed-back-ului etc.), **evaluativă** (evaluări predictive, curente, periodice-sumative, măsuri întreprinse pentru limitarea și evitarea lacunelor tipice, în urma analizei rezultatelor diverselor evaluări). Și asta întrucât ora de Religie este chemată să contribuie hotărâtor la reînnoirea morală și spirituală a acestui popor; din concertul națiunilor europene nu trebuie să lip-sească valorile specifice Ortodoxiei românești, prin care se particularizează românii ca popor și totodată participă la îmbogățirea tezaurului culturii uni-versale și europene.

La nivel de inspectorat școlar, în strânsă legătură cu acțiunile promovate de Centrul eparhial și Facultatea de Teologie „Dumitru Stăniloae”, se preconizează în susținerea laturilor amintite (conceptuală, acțională și evaluativă) măsuri concrete, așa cum sunt ele expuse în planul managerial al inspectorului de specialitate – Religie. În elaborarea acestui plan o contribuție teoretică a avut P.C. Pr. prof. Toma Crauciuc. De aceea, nu este lipsită de importanță darea de seamă pe care P.C. Sa a prezentat-o la consfătuirea de la Durău.

Ca fost inspector de specialitate – Religie – în perioada 1997-2002, P.C. Pr. prof. Toma Crauciuc, după ce s-a referit la activitățile de perfecționare profesională a profesorilor de Religie prin cercurile pedagogice, comisiile metodice și prin sesiunile de comunicări teologice, prin participarea la concursurile școlare și alte activități extracurriculare, prin care este susținut și dinamizat învățământul religios, P.C. Sa a făcut unele recomandări privind predarea Religiei, ținând cont de cele trei componente ale învățământului: conceptuală, acțională, evaluativă.

Realizări și neîmpliniri în predarea Religiei în învățământul preuniversitar

Luările de cuvânt la *Consfătuirea preoților și profesorilor de Religie* a avut darul de a aduce în discuție situația reală, întâlnită în școlile din cuprinsul Arhiepiscopiei Iașilor (județele Iași, Neamț și Botoșani).

Felul în care au fost prezentate a oglindit preocuparea celor care predau Religia de a-și îmbunătăți strategiile și mijloacele, metodele și materialele folosite în realizarea demersului didactic pe care-l presupune ora de Religie. Apoi, a oglindit, prin limbajul folosit, progresele dar și deficiențele pe care din păcate le înregistrează pe alocuri predarea Religiei.

Pentru a oglindi fidel nivelul la care se află predarea Religiei după 12 ani de prezență a educației religioase în școli și după aproape 10 ani de la încheierea

Protocolului încheiat între Ministerul Învățământului și Secretariatul de Stat pentru Culte, prin care s-a reglementat statutul legal al orei de Religie în cadrul învățământului preuniversitar de stat, s-a preferat prezentarea câtorva dintre luările de cuvânt (referate sau sinteze ale discuțiilor pe grupe) pentru a reda cât mai fidel atmosfera în care s-a desfășurat consfătuirea de la Durău; aceste luări de cuvânt pot constitui pentru anii ce vor urma un necesar punct de reper și de referință aflat – cum spunea Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Daniel – sub genericul „*învățământ de calitate și nu de caritate, misionar și nu demisionar*” pe care preoții și profesorii de Religie sunt chemați să-l îmbunătățească permanent.

Din partea Protopopiatului Iași I, P.C. Pr. Prof. Ștefan Chiruță a prezentat un referat la alcătuirea căruia a contribuit și Doamna profesor Maria Orzetic, autoare de manuale și profesor de Metodica Predării, preocupată de elaborarea celor mai eficiente metode didactice pentru predarea Religiei.

Acest referat vine să completeze unele lacune ale referatului Părintelui Prof. Toma Crauciuc, motiv pentru care îl prezint aproape în întregime; stilul sintetic în care este prezentat ne încredințează că autorii lui au abordat cu seriozitate problemele legate de promovarea învățământului religios în unitățile școlare în care activează ca profesori de Religie: *Schimbările democratice de după 1990 din toate domeniile, au făcut posibil ca în învățământul românesc să se reintroducă Religia, ca obiect de studiu.*

„În marea lor majoritate, părinții elevilor au primit cu interes și cu deschidere «noua» disciplină. Ei înșiși văduviți de posibilitatea cunoașterii lui Dumnezeu printr-o educație sistematică, posibilă numai în școală, au devenit în mod paradoxal, dar și plăcut provocator, elevii propriilor copii, în ceea ce privește cunoștințele din sfera moral-religioasă. În acest sens, trebuie subliniat faptul că acolo unde, încă din primele ore, s-a predat Religia cu dragoste și responsabilitate, elevii au devenit foarte atașați de profesor și de disciplina Religie și, dorind să pună în aplicare învățăturile primite, îi luau de mână pe părinți ca să-i însoțească la biserică; iar unii dintre ei s-au decis să urmeze Seminarul teologic pentru a se pregăti să devină slujitori ai Altarului străbun.

Putem afirma că numărul părinților care s-au opus frecventării orelor de Religie de către copiii lor este ca și inexistent (1-2 cazuri la o școală). Credem că în acest sens este mai grăitor faptul că în majoritatea situațiilor când unii elevi au fost și certați de părinți să nu urmeze orele de Religie, ei au continuat să participe la aceste ore.

Astăzi, Religia face parte din trunchiul comun de discipline obligatorii la clasele I-VIII. Așteptăm ca acest lucru să se întâmple și la liceu. Menționăm că, mai ales la licee, opțiunea pentru studiul Religiei a stat și mai stă din păcate și astăzi la decizia directorului și a dirigintelui, care din nefericire pot influența elevii și pe părinții acestora, direct sau mai discret, pentru a opta sau a se împotrivi orei de Religie. Acolo unde, la conducerea școlilor, se află directori buni creștini, Religia a fost și este susținută și promovată în ciuda tuturor aspectelor negative care s-au manifestat și se manifestă încă în mod inerent.

Corpul didactic a primit noua disciplină și pe colegii de Religie în moduri diferite: unii cu entuziasm și speranță, alții (mai rezervați) au păstrat poziție

imparțială; puțini la număr (dar în unele școli destul de virulenți) au criticat reintroducerea Religiei în școală, folosind argumente diferite: că ar supraîncărcă pe elevi sau că ar fi prea dificile cunoștințele religioase, că n-ar fi democratic și nici în spirit european etc. Aceste observații s-au accentuat atunci când, în puține cazuri, nici pregătirea și nici prestația didactică a celui care preda Religia nu a reușit să convingă pe opozanți, care de fapt erau și sunt profesori atei (mai mult sau mai puțin declarați). **În marea majoritate a școlilor, putem spune că predarea Religiei se poate face în condiții optime, existând toleranță și deschidere.** Cei mai mulți tineri sunt foarte iubiți și apreciați în colectivele în care lucrează. La inspecțiile de grad efectuate au fost apreciați de conducerea școlilor numai cu cuvinte de laudă.

Din punct de vedere al resurselor umane, încadrarea cu profesori de Religie a fost la început deficitară, din lipsa acută a profesorilor calificați. În acești ani au predat, cu preponderență preoții și apoi studenții. În anul 1996 a avut loc primul concurs de titularizare pentru disciplina Religie; în Iași au fost repartizați șase profesori titulari. În anii care au urmat s-a reușit să se rezolve aproape în totalitate problema profesorilor calificați și titulari. În municipiul Iași și în orașele mari ale județului, dar și la cele mai importante dintre școlile generale putem spune că problema profesorilor este rezolvată în proporție de 80-90%. La sate, majoritatea orelor sunt susținute de preoți și de cadre în curs de calificare sau (în puține cazuri) de suplinitori calificați – situație întâlnită și la celelalte discipline școlare.

Dacă problema resurselor umane a fost în parte rezolvată, disciplina Religie se confruntă cu o altă problemă acută – lipsa manualelor și a materialelor didactice, care sunt un auxiliar de preț pentru desfășurarea eficientă a orelor: hărți, icoane cu praznicele împărătești și cu chipurile marilor sfinți ai Ortodoxiei. Lipsesc și imagini care să-i prezinte pe marii ierarhi români studiați, imagini cu cele mai reprezentative mănăstiri de pe cuprinsul țării. Pentru clasele primare, suportul intuitiv este absolut obligatoriu. Nu se poate nega faptul că și elevii mai mari sunt foarte plăcut impresionați și devin mult mai receptivi și interesați când văd că la ora de Religie există un manual, un caiet special, o hartă, icoane frumoase, materiale audio-video. Mulți colegi văd în lipsa acestor materiale strict necesare o inconsecvență, o lipsă de implicare a profesorilor de Religie și ai factorilor decizionali bisericești.

Trebuie să subliniem însă faptul că acolo unde au existat dragoste și interes față de profesiunea (misiunea) aleasă, colegii au reușit să confecționeze (pe cheltuiala proprie sau ajutați de parohie, de părinți sau diferiți sponsori) seturi de materiale: hărți, icoane xeroxate color, casetofoane, diverse materiale didactice și exemplare din Sfânta Scriptură.

Alte aspecte negative care au existat și mai există în ce privește managementul disciplinei sunt:

- existența unei programe școlare încă suficient de bine elaborată, în ceea ce privește coerența și accesibilitatea cunoștințelor;
- acceptarea suplinitorilor fără studii (se compromise credibilitatea calității);
- nerespectarea principiului continuității la catedră (se schimbă în fiecare an suplinitorii);

- mișcarea suplinitorilor la disciplina Religie duce la sincope serioase în ce privește calitatea predării. Schimbarea locului de muncă în fiecare an face pe suplinitor să nu se poată implica în mod serios și responsabil în activitatea, dar și în colectivul unei școli;

În puține cazuri (dar există din nefericire) colegi - preoți sau profesori - mult prea exigenți, lipsiți de tact pedagogic, cu o pregătire insuficientă (atât teologică cât și psihopedagogică), prin atitudinea lor negativă, aduc prejudicii serioase imaginii disciplinei;

Lipsa unei comunicări eficiente și permanente între colegii de la toate școlile și între colegi și ISJ. Astfel, mai sunt și azi școli din mediul rural care nu știu după ce programă se studiază Religia și folosesc la clasele I-IV tot vechile manuale, pentru că este mai comod. În multe școli n-au mai ajuns modelele după care trebuiau întocmite proiectările anuale și semestriale; mulți profesori nu cunosc ce este o unitate de învățare și cum se face corect evaluarea. De multe ori au lipsit cadre didactice de la activitățile cercurilor pedagogice deoarece nu a ajuns în școli circulara care să le comunice data, locul, ora, tematica; lipsa de la cerc a dus și la lipsa preluării informațiilor strict necesare, care se referă la noile măsuri în domeniul predării și evaluării. În acest caz, dacă unii dintre tinerii profesori au intrat în posesia celor comunicate la cercurile pedagogice, preoții care predau Religia nu au avut acces la aceste noutăți, deoarece ei nu pot participa decât în număr foarte mic la ședințele de cerc (care au loc sâmbăta);

Absența profesorilor de la sfintele slujbe în parohia în care predau. Pentru care motiv nu mai pot fi alături de elevii lor și părinții acestora, acest fapt constituie o carență a orei de Religie. Un motiv al acestei absențe a fost și acela că mulți dintre profesorii de Religie locuiesc uneori destul de departe de școlile unde lucrează sau în alte parohii;

Lipsa unei comunicări eficiente între profesorul de Religie și preotul paroh. Anul acesta s-a încercat îmbunătățirea acestui aspect pe plan teoretic, prin susținerea de referate pe această temă la ședințele de cerc pedagogic, desfășurate în cele două semestre. Prin aceste referate s-a încercat identificarea de noi modalități de colaborare între școală și Biserică. Iar pe plan practic, s-a căutat ca prin activități desfășurate în comun de școală și Biserică, prilejuate de sărbătorile bisericești, de serbări, drumetii, excursii, să se recupereze ceea ce s-a pierdut din punct de vedere teoretic;

Existența unui inspector de specialitate încadrat doar cu o jumătate de normă face ca prezența acestuia la ISJ să fie limitată ca timp. Astfel, posibilitatea ca cei care vin de la țară să-l poată găsi pentru a-și rezolva problemele să fie mult redusă.

Credem că ameliorarea aspectelor negative prezentate mai sus ar fi posibilă și prin luarea următoarelor măsuri:

Îmbogățirea managementului decizional prin reorganizarea **Comisiei naționale de specialitate**, care să includă profesorii cei mai competenți din toate județele. Elaborările acestei comisii ar fi eficiente dacă și-ar desfășura activitatea în ședințe semestriale. La nivelul comisiei **ar trebui să se stabilească** cu multă competență **prioritățile disciplinei**, la nivelul fiecărui județ;

Programul de activitate al acestor organisme de coordonare ar trebui să cuprindă **organizarea de întruniri periodice** cu profesorii de Religie, grupați pe ateliere de lucru, în care să se supună dezbaterii colective probleme de metodică a predării Religiei, probleme de psihopedagogie. Unele întruniri trebuie să vină în ajutorul profesorilor înscriși la grade didactice-perfecționări;

Organizarea de **sesiuni de comunicări științifice**, pe diferite teme de cercetare, la nivel regional (pe mitropolii) și la nivel național măcar o dată la 2 ani;

Intensificarea relațiilor de colaborare între școlile din mediul rural prin **organizarea de activități comune** cu caracter religios (serbări, concursuri...);

Organizarea de **tabere școlare județene și naționale** la care să participe elevii care obțin cele mai bune rezultate la învățătură și sunt buni creștini;

Reorganizarea modului de desfășurare a olimpiadelor de Religie, în așa fel încât să poată fi răsplățiți și elevii care cântă foarte frumos cântările religioase, cei care știu multe rugăciuni și le rostesc cu multă evlavie, micii pictori de icoane;

Îmbunătățirea comunicării pe orizontală și verticală, astfel ca întregul demers didactic la disciplina Religie să aibă coerență, continuitate și eficiență;

Retragerea binecuvântării pentru profesorii care nu și-au demonstrat competența sau nu sunt la înălțimea duhovnicească a misiunii;

Preotul, chiar dacă nu are ore la școala din parohie, să nu aștepte a fi invitat, ci să fie în permanentă legătură cu elevii și profesorii de Religie ca, de altfel, și cu întregul corp didactic;

Practica pedagogică să se desfășoare cu un număr mai mare de ore și pe lângă profesori metodiști de înaltă ținută profesională și morală;

Cercurile pedagogice să fie înmulțite ca număr; astfel să se țină seama de specificul școlilor în care se predă Religia: învățământ special, școli vocaționale etc.”;

Referatul a fost apreciat de I.P.S. Mitropolit Daniel pentru profesionalismul cu care a fost alcătuit, pentru spiritul de responsabilitate asumat în prezentarea deficiențelor învățământului religios, dar și pentru măsurile de ameliorare pe care le propun cei doi profesori de Religie, care sunt o fericită oglindire a colaborării preotului cu profesorul de Religie laic.

Din partea Protopopiatului Iași I a mai ținut un referat și Părintele Prof. Gh. Bogus de la parohia Sinești, care a spus între altele:

„Impactul orei de Religie asupra elevilor a fost interesant și mai ales diferit de la caz la caz, de la școală la școală, de la comunitate la comunitate. Am întâlnit uimire, mirare, reticentă, teamă, curiozitate, interes, deschidere, dar și elevi care (rău sfătuiți de părinți, profesori sau diriginți) au fugit de la ora de Religie. Părinții și comunitatea au reacționat cam la fel; și (cum erau obișnuiți cu acel centralism) se aștepta ca totul să vină de-a gata din capitală, de la Centru, iar în cazul nostru de la Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române sau de la Mitropolia Moldovei și Bucovinei”.

Referindu-se la atitudinea directorilor de școli sau a celorlalte cadre didactice, P.C. Sa a arătat că încă din anii '90 preoții (care au intrat în școală) au fost întâmpinați diferit de către cadrele didactice; după cei șapte ani de acasă, după

gradul de cultură și inteligentă, după bunătatea inimii. Unii dovedind ostilitate, alții curiozitate. Însă trebuie spus că dintre ei n-au lipsit și cei care au manifestat bucurie: „Unii directori au dovedit o mare amabilitate, deschidere și disponibilitate spre cooperare, dar alții (ca niște mici dictatori) nici nu au vrut să audă de așa ceva. Este dureros că după 12 ani mai sunt dintre aceia care nu văd cu ochi buni prezența orei de Religie în programul de învățământ, ori o abordează ironic și superficial. Dacă în unele școli preoții au fost invitați să țină această oră, în altele a trebuit să treacă ani de zile ca să fie posibil așa ceva.”

Dintre lipsurile predării orei de Religie, predominantă este insuficiența pregătire metodică. Dacă această deficiență s-a diminuat cu fiecare an, din păcate persistă lipsa manualelor prin care este afectată în primul rând relația profesor-elev. De aceea, lipsa manualelor trebuie urgent rezolvată.

În acest sens, P.C. Sa a spus: „Primele manuale care s-au editat, deși erau prea încărcate nu putem spune că nu erau totuși bune. S-a renunțat la ele din păcate fără a se pune altele la loc. În ceea ce privește hărțile, imaginile religioase - altele decât icoanele - casetele, diapozitivele constituie un capitol al lipsurilor. Ar trebui profitat de existența secției de Teologie-Patrimoniu de la Facultatea de Teologie din Iași, în cadrul căreia studenți talentați ar putea primi ca lucrări de seminar tocmai întocmirea unor hărți și crearea unor tablouri religioase, care (verificate, aprobate și multiplicare) ar constitui un excelent material didactic. Astfel s-ar stopa un fenomen nedorit: nu s-ar mai recurge, aproape în exclusivitate, la hărți și imagini de proveniență eterodoxă.”

Este binevenită activitatea desfășurată de comisiile metodice și cercurile pedagogice, mai ales cele interdisciplinare (cum ar fi Religie-Istorie-Limba Română-Geografie), la care s-ar preta lecții precum: Pildele Mântuitorului, Patimile, moartea și Învierea Sa, întemeierea Bisericii, călătoriile misionare și multe altele. Prin acestea s-ar dezvolta capacitatea de percepere a elevilor și orizontul de cunoaștere, iar între profesori s-ar statornici spiritul de colaborare.”

În încheierea referatului său, Pr. prof. Gh. Bogus, într-un spirit optimist, a subliniat rolul activităților extrașcolare în evaluarea orei de Religie: „La lecțiile de evaluare de la finele semestrului se pot organiza pe grupe sau pe clase concursuri cu mici premii, lucru care ar stimula și determina pe elevi să recapituleze toată materia parcursă.”

Consider că profesorul de Religie trebuie să fie sever, dar bun; nu au justificare la acest obiect notele mai mici de șapte. Acum, când majoritatea acestor profesori nu mai sunt preoți slujitori, trebuie cultivată cu mare acuratețe legătura dintre catedră și locașul de cult, respectiv comunitatea parohială, deoarece atât elevul cât și dascălul sunt membrii unei parohii și fii duhovnicești ai unui paroh.

Legăturile pot fi spirituale, culturale, filantropice, cultice având ca expresie și ca bază scaunul mărturisirii, biblioteca parohială, fondurile de ajutorare a elevilor săraci și legătura cu sfântul altar. Prin excursiile pe la mănăstiri, elevii iau cunoștință despre vetrele de cultură veche românească și primesc sfaturi de la duhovnici și viețuitori îmbunătățiți spiritual, lucru care le poate marca pozitiv viața. Pentru a se afla și părerile celor tineri (ale elevilor, chiar și ale seminaristilor), as

sugera să se facă sondaje de opinie, în cadrul cărora sub anonim să-și exprime mulțumirile și nemulțumirile în legătură cu această disciplină. În acest fel vom trage concluzii cât mai aproape de realitate și îndreptând erorile vom putea să continuăm pe mai departe modelarea și înnobilarea sufletelor celor care ne vor moșteni genetic, material, istoric și spiritual.”

P.C. Pr. V. Nechita a făcut o scurtă evaluare a predării Religiei atât din partea Protopopiatului Iași II, cât și în calitate de inspector școlar de specialitate – Religie în cadrul ISJ Iași, spunând între altele: „*Predarea Religiei în școală implică antrenarea celor trei factori educaționali din viața unui popor – cum spunea Spiru Haret – Biserica, Familia și școala. Valorile religioase cultivate în familie, prin învățământul religios capătă o importanță deosebită în formarea și desăvârșirea personalității umane. De aceea, învățământul religios trebuie privit atât prin prisma ariilor curriculare, cât și prin cea a activităților extracurriculare cu o puternică rezonanță asupra comunității, interesată a cultiva valorile care fac parte din trunchiul cunoștințelor comune ale educației.*

Planificările calendaristice și proiectările pe unități de învățământ pentru clasele I- XIII, care au fost elaborate la nivelul Inspectoratului Școlar Județean Iași, având aprobarea Mitropoliei Moldovei și Bucovinei – Sectorul Învățământ – și a Ministerului Educației și Cercetării, au vizat tocmai aceste obiective. Astfel modelul proiectării, accentuat didacticiste, datorat priorității conținuturilor față de obiective, a fost înlocuit cu modelul curricular, centrat pe acțiuni didactice specifice complexului proces de predare-învățare-evaluare, având ca punct de plecare obiectivele stabilite în sprijinul unui învățământ formativ. Prin această interdependență dintre unitățile procesului de învățământ se pune accentul pe obiective, după care sunt concepute conținuturile, metodologia de predare și de evaluare.

În elaborarea **Proiectărilor pe unități de învățare** au fost antrenați majoritatea profesorilor de Religie, distingându-se în mod deosebit un număr de 15 profesori, între care P.C. Pr. Prof. Toma Crauciuc, inițiatorul și coordonatorul realizării acestor proiectări. Aceste proiectări se vor generaliza în toate școlile din județul Iași. De asemenea, la nivelul Inspectoratului Școlar Județean Iași s-a alcătuit o echipă formată din 8 profesori care lucrează la elaborarea **Probelor de evaluare** pentru fiecare unitate de învățare pentru clasele I-XIII, care este de dorit a se finaliza în anul școlar 2002-2003, așa cum s-a prezentat și de către P.C. Sa.

O atenție deosebită s-a acordat (după corectarea **Programei școlare pentru Religie**, aprobată de Ministerul Educației Naționale prin Ordinul ministrului nr. 4769 din 25 octombrie 1999, modificărilor aduse de către **Comisia Națională pentru Elaborarea Programei școlare pentru Religie**, care s-a întrunit la Iași pe data de 2 iulie 2000, sub conducerea directă a Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Daniel), ca modificările intervenite să fie transmise profesorilor care s-au angajat să elaboreze manualele școlare pentru clasele I-VIII și IX-XII. În toamnă se impune o reîntâlnire a tuturor profesorilor care s-au angajat pentru alcătuirea manualelor, când se vor discuta și alte sugestii care au fost transmise inspectorului de specialitate. La nivel de Inspectorat Școlar Județean Iași este demnă de subliniat preocuparea profesorilor de Religie (sub coordonarea P.C. Pr. Prof.

Toma Crauciuc și a doamnelor profesoare Maria Orzetic și Prof. Lucia Câmpeanu) de a se alcătui **Dictionarul școlar de Religie**, care se află încă în lucru. În realizarea acestui dicționar au fost antrenați 21 de profesori.

Întrucât un număr de 25 de profesori s-a evidențiat în elaborarea unor temeinice proiecte didactice - urmărind strategiile didactice, analiza resurselor, elaborarea resurselor didactice optime și a instrumentelor de evaluare - se impune editarea unei publicații sau a unui periodic în care să apară cele mai valoroase contribuții menite a îmbunătăți predarea și evaluarea cunoștințelor religioase. De asemenea, la nivelul de I.S.J. Iași se caută identificarea posibilităților de tipărire și a unor lucrări de specialitate prin Editura „Trinitas” sau Editura „Spiru Haret” a Casei Corpului Didactic. Acest fapt ar fi un binevenit ajutor pentru profesorii și preoții care predau Religia, dar și pentru cadrele didactice care se înscriu pentru examenul de definitivat la concursul național pentru titularizare ori la examenele pentru obținerea gradului didactic II.

De asemenea, coroborată acestor preocupări, trebuie amintită și nevoia organizării la nivel de I.S.J. a unor cursuri de consiliere educațională prin Casa Corpului Didactic pentru preoții care au absolvit Seminarul teologic și predau Religia la clasele I-IV; în timp ce pentru absolvenții Facultății de Teologie, care nu au urmat un modul psiho-pedagogic, Facultatea de Psihologie și științe ale Educației pune la dispoziție cursuri organizate prin Departamentul de Perfecționare Profesională. Aceste cursuri sunt impuse de necesara îndreptare a situațiilor negative semnalate la Suhuleț-Tansa, Țuțora, Podolenii de Sus sau chiar la unele dintre școlile de prestigiu din Iași, cum ar fi Colegiul Național „Emil Racoviță”, Liceul „Garabet Ibrăileanu” și altele.

Sper că, prin concursul de titularizare din 16 iulie a.c., multe probleme negative sau disfuncționalități vor fi reduse sau aproape total eliminate din procesul de învățământ privind predarea Religiei. Numărul titularilor ar crește, acoperind o arie mult mai mare în mediul rural, ceea ce înseamnă ocuparea a mai bine de jumătate din posturile cu normă întreagă, existente în anul școlar 2001-2002.

Faptul că personalul didactic care predă Religia a fost deja reorganizat în treisprezece cercuri pedagogice, că s-a constituit un Consiliu consultativ, un Consiliu științific și unul reprezentativ al disciplinei la nivel de I.S.J., dintre care 6 sunt metodiști atestați prin Casa Corpului Didactic, la care se adaugă faptul că în cea mai mare parte s-a rezolvat problema profesorilor calificați și titulari, motivează nădejdea că unele disfuncționalități care s-au înregistrat în ceea ce privește raporturile dintre profesorii de Religie cu direcțiunile școlilor (cum au fost cazurile de la Podolenii de Sus și Țuțora) se vor îmbunătăți simțitor. Mulți dintre profesorii de Religie sunt diriginți, sau li s-au conferit gradația de merit, ceea ce arată că munca lor este apreciată și reprezintă o contribuție de un real folos în dinamizarea învățământului gimnazial și liceal românesc; în noul an școlar unii ar putea ocupa și funcții de conducere.

Este de așteptat ca preoții să se implice și mai mult în predarea Religiei, dar și în întărirea legăturilor tradiționale dintre Biserică și școală, fapt pentru care folosesc acest prilej de a adresa tuturor părinților profesori chemarea de a se angaja

în această lucrare misionară, cu efecte benefice pentru comunitățile locale, mai ales pentru cele izolate și sărace în care adesea preotul care locuiește în mijlocul comunității este singurul intelectual.

Aducerea învățământului religios la cele mai înalte standarde educaționale, conform direcțiilor de acțiune urmărite de MEC în implementarea reformei în învățământul românesc preuniversitar, ar fi cea mai mare realizare pe care și-o propune această aliniere a procesului educațional la standardele europene; consecința directă a acestui fapt ar fi o dorită și mult așteptată refacere a legăturilor firești dintre Familie, școală și Biserică. Fără această redefinire spirituală a noastră ca români și ortodocși nu putem vorbi de o reintegrare într-o Europă, care trebuie să fie unită nu numai politic și economic, dar și din punct de vedere spiritual-cultural.”

La consfătuirea cu preoții din protopopiatele Botoșani și Săveni a luat parte și Domnul Laurențiu Tănase, Secretar de Stat din Ministerul Culturii și Cultelor, care a făcut mai întâi o prezentare a rezultatelor recensământului, din care reiese faptul că ortodocșii depășesc procentul de 80%. *„Acest fapt justifică – a spus Domnia Sa – pe de o parte grija Bisericii Ortodoxe Române pentru ca educația religioasă în rețeaua școlară a învățământului preuniversitar să se desfășoare în conformitate cu direcțiile de acțiune ale învățământului românesc. Pe de altă parte, faptul că încă mai sunt întâlniți – după 12 ani – profesori de Religie care nu sunt pregătiți cum trebuie nu poate lăsa pe responsabili Bisericii Ortodoxe Române indiferenți. De aceea, această evaluare este necesară, pentru a se înțelege că statul sprijină predarea Religiei în școli, iar cei desemnați, să împlinească această misiune a Bisericii trebuie să fie mai plin de zel și de dorința de a le insufla elevilor suflul adevăratei credințe. Din păcate mii de preoți și profesori de Religie nu au comportament adecvat în școli, adoptând chiar și atitudini extremiste și oarecum sectare. Aceste aspecte prejudiciază predarea religiei în școli. Din fericire sunt și profesori de religie care au făcut cinste Bisericii; din acest fapt au avut de câștigat comunitățile în slujba cărora sunt Biserica și școala. Acești profesori nu au acordat importanță unui anume dogmatism, ci au încercat să arate că religia poate oferi un bun prilej pentru o abordare interdisciplinară cu efecte benefice pentru raporturile dintre oameni în cadrul social în care trăiesc. Exemplul acestor profesori am dori să fie urmat de către toți cei care împlinesc greaua misiune de educatori ai tinerilor în **spiritul Evangheliei lui Hristos**”.*

De asemenea, la consfătuirea amintită a luat parte și P.S. Episcop Casian al Dunării de Jos, care în cuvântul pe care l-a rostit a spus între altele: *„Ora de religie ne încredințează că Tradiția Bisericii este vie și rodnică. Faptul că elevii o receptează atât de benefic este mai mult decât îmbucurător; în Tradiția bisericască tinerii au găsit puterea de a rezista în fața violenței promovată de mass-media. Omenirea se află într-o criză de identitate spirituală. Or, iată că prin Religie care este atât de iubită de elevi, Biserica oferă o șansă binevenită, salvatoare și tămăduitoare, generațiilor viitoare. La rândul lor, elevii ne oferă o*

șansă de comuniune, adică de a vindeca ceea ce a fost îmbolnăvit de vremurile care au apus. Din această perspectivă nu aș vedea lipsită de teme inițiativa multor tineri ca Religia să fie studiată la nivel universitar, întrucât aceasta ar oferi o șansă celor care vor să nu renunțe la valorile morale în contextul globalizării. De aceea, spunem că și tinerii – prin ora de Religie – ne oferă o șansă: Ei ne arată nouă tuturor că în plină globalizare ne putem particulariza respectând valorile Religiei creștine”.

În încheiere P.S. Sa a spus că o mare importanță pentru ora de Religie o are abordarea practică; altfel, rămâne o oră teoretică, pur informativă. Această boală a cuprins din păcate întregul proces educativ din România și Religia – ca disciplină de învățământ – riscă să se molipsească de această boală. Mai întâi sunt predispuși a se îmbolnăvi profesorii de religie și apoi elevii: *„De aceea, cred cu toată convingerea că educația în România nu mai este posibilă fără participarea și valorile pe care le promovează Biserica, adică valorile veșnice ale Evangheliei și Mântuitorului nostru Iisus Hristos – Supremul model de educație”.*

Nu au fost lipsite de interes, în cadrul acestei consfătuiri, sublinierile și gândurile către tinerele profesoare de Religie ale Doamnei Lidia Popița Stoicescu.

Redăm câteva spicuri din reflecțiile Domniei sale asupra desfășurării orei de Religie în școală cu convingerea că ele vin să arate câtă importanță are educația religioasă, care se desfășoară în învățământul preuniversitar, pentru autenticii intelectuali care nu și-au declinat niciodată convingerile morale și religioase ce îi călăuzesc și-i dinamizează în a fructifica valorile creștine ale culturii noastre.

Ca o statornică fiică a Bisericii și neamului din care s-a născut, Doamna Lidia Popița Stoicescu a spus: *„Calitatea de profesor de Religie se subsumează ideii de misiune în cadrul unui **apostolat laic**. Rolul profesorului de Religie este de a face cunoscută elevilor (tinerilor) **nu doar o confesiune** oarecare (în speță cea ortodoxă), ci **o credință**, credința nu în ceva, ci în Cineva. Religia te învață Cine este acel Cineva, cum este El, ce să faci ca să te numești cu adevărat un credincios, respectiv un creștin, fiind vorba de credința în Iisus Hristos.*

Apostolatul laic presupune jertfă, renunțare la mondenitate excesivă și comportament cu totul „modern” și modernist cere, de fapt, echilibru, bună cuviință, sobrietate, fără a se trece la extreme. De aceea, selectarea și atestarea profesorului de Religie laic implică o rigoare aproape similară cu aceea cerută de hirotonisirea unui viitor preot. Profesorul de Religie laic trebuie să fie mai întâi el însuși un **practicant** al credinței ortodoxe. Nu-L va putea mărturisi pe Hristos dacă nu-L cunoaște și nu-L trăiește el însuși cu adevărat pe Hristos. Copiii simt mai acut neadevărul, falsul, nesinceritatea din comportamentul adulților. Nu-i va putea convinge de adevărul celor predate un profesor de Religie care nu crede profund, total, în acest adevăr.

Se pune problema limbajului, a terminologiei în care se îmbracă adevărul credinței, în procesul de învățământ. Folosirea unor formule consacrate, a unui limbaj exclusiv și exclusivist teologic nu va avea impactul dorit; va contraria, va obosi și va plictisi.

Copiii cer „culturalizarea” orei de Religie, în sensul abordării conținutului ei în corelație cu alte discipline... Un profesor de Religie care vorbește doar în termeni teologici și care va răspunde la unele întrebări ale tinerilor cu formule stereotipe, va fi etichetat ca „limitat, habotnic, încuiat!...” De aceea, se observă adeseori asocierea de către elevi a profesorului de Religie (laic) cu un **interlocutor duhovnicesc**, căruia să-și poată deschide sufletul, să-și formuleze îndoielile, necunoașterea, temerile, incertitudinile etc.

Numai un profesor bine ancorat într-o viață liturgică autentică va putea susține un astfel de dialog. Și așa el se va putea constitui într-o veritabilă treaptă spre mărturisirea propriu-zisă în fața unui duhovnic. Este de admirat tendința crescândă a tinerilor spre a-și găsi un duhovnic.

Interesul pentru ora de Religie pare să scadă în proporție directă cu înaintarea spre maturitate, spre clasele finale de liceu. Cauza pare să fie insuccesul, inadecvarea limbajului folosit de către profesori (laici sau preoți). Tinerii acuză de pildă lipsa de prestanță, de prestigiu a unor profesori, dezinteresul lor pentru ora respectivă, lipsa de disciplină la oră etc. Unii profesori – spun copiii – nu dețin „cheia” care să descuie sufletele tinerilor de azi, care sunt introvertiți, circumspecți, mai greu de abordat. „**Tinerii de azi se deschid greu și nu în fața oricui. Trebuie un mare dar ca să-i poți face să se confeseze, ca să-i atragi și să le câștigi încrederea. Dar când ai reușit aceasta, ți se dezvăluie total, ca o carte deschisă!**” (o profesoară tânără de Religie).

Elevii sugerează, cer mai multă **aplicație practică** a orei de Religie (frecventarea Bisericii, explicarea slujbelor, cunoașterea cărților Sf. Părinți etc.): „**Avem o profesoară care ne predă foarte frumos, mergem cu dânsa la biserică, la slujbe, ni le explică, vorbim orice cu dânsa. E ca un preot! Gândește foarte matur, deși are doar 24 de ani!**”.

Trebuie însă de menționat o stare de fapt nedorită: o separare, o lipsă de comunicare între profesorii de Religie laici și cei din rândul clerului. Ar fi imperios necesară o **conlucrare!** În prezent, par să existe două **categorii distincte**: laicii și preoții. Lipsind comunicarea, profesorii laici sunt expuși secularizării mentalității lor „înghițirii” de către profesorii altor discipline, adeseori ateï. Când ar trebui să fie invers! Ca să fie cu adevărat eficienți, profesorii laici de Religie au misiunea grea de a lupta cu „opozitia” din ei înșiși, ca și cu cea din afară privind credința. Au de răspuns la adevărate **provocări** (ostile sau numai datorate necunoașterii), au de **învins** reticențe, refuzuri, devieri, influențe, violențări ale bunului simț etc. Ei trebuie așadar să fie bine pregătiți și înarmați corespunzător pentru orice confruntare în câmpul deschis al mentalității contemporane, sub toate aspectele ei: spirituale, culturale, materiale, politice etc. De aici, ideea unui foarte greu dar sublim **apostolat laic!**

Din gândurile către tinerele profesoare de Religie, exprimate de Doamna Lidia Popița Stoicescu, la consfătuirea de la Durău, spicuiam câteva; fiind izvorâte din inima unei autentice intelectuale, care nu se sfiește să-și mărturisească credința în Dumnezeu – așa cum a făcut-o cu verticalitate și în anii comunismului, sperăm că vor aduce un spor de entuziasm și de încredere tinerelor care

și-au închinat viața acestei nobile misiuni, dar destul de grea: „*A fi dascăl este – și a fost întotdeauna – o misiune nobilă, implicând – prin asumare liberă – atât sublimul, cât și dificultățile apostolatului. Orice disciplină cuprinsă în programul educațional al școlii presupune dăruire, pasiune, dorință de a trezi interesul tinerelor vlăstare pentru una sau alta din aceste discipline. Sunt însă câteva dintre ele care întrunesc – ar trebui s-o facă! – toate opțiunile, întrucât stau la temelia edificiului unei personalități umane în devenire. Ne referim în speță la disciplinele de cultură generală, cum sunt: Limba și literatura, Istoria, Geografia, Psihologia, chiar științele naturii, iar ca un **summum** al acestora, credem, reprezentându-le în esența lor pe toate, ar putea fi considerată Educația religioasă, întrucât aceasta se adresează deopotrivă inteligenței și simțirii, minții și sufletului. De aceea, cred că predarea Religiei în școală presupune, în cea mai concretă expresie, un apostolat, în sensul de propovăduire a credinței drept-măritoare, a Adevărului Evangheliei lui Hristos.*

Nu întâmplător am ales drept poartă de intrare în meditația la care aș dori să îndemn pe tinerii profesori de Religie, sfatul conținut de epistola Sfântului Apostol Pavel către tânărul lui discipol și ucenic Timotei, trimis, „în avangardă”, să înceapă singur a-L propovădui pe Hristos cel înviat, prin părțile Efesului, așteptând sosirea marelui său învățator. Această epistolă cuprinde principalele îndrumări fără de care nimeni nu ar putea zidi duhovnicește în sufletul nimănui.

Or, profesorul de Religie are această misiune de a zidi în sufletele cele mai disponibile să primească sămânța unor învățături morale, spirituale, de credință, care sunt sufletele copiilor. Aparent, efortul nu este prea mare, s-ar spune, terenul este curat, pământul „odihnit”, gata să primească și să asigure germinația și rodirea. Este adevărat. Dar se cuvine să subliniem un dat care constituie particularitatea esențială, definitorie a subiecților-copii, adolescenți, tineri: mai mult decât orice categorie umană, sub raportul vârstei, copiii au nevoie de „modele”! Discernământul fiind încă firav, șovăitor, lipsa de experiență favorizând opțiuni adeseori eronate, puterea de redresare, în cazul alunecării pe o pantă greșită, este aproape nulă.

Or, dacă primul mediu de influență, în procesul de formare morală a caracterului, a convingerilor și contactelor din sfera spiritualității, a religiosului, care este familia, nu dispune de informația necesară, de practica în domeniu, de contactele solid stabilite cu Biserica și dacă dimpotrivă acest mediu familial este poluat moral de factori nocivi oricărei formări armonioase, a unui copil, cum sunt: alcoolismul, dezbinarea părinților, violența de limbaj (și nu numai!) etc., dacă într-o asemenea casă lipsesc icoana, candela și rugăciunea, datoria de a prelua sufletul copilului (spre salvarea lui la timp de dezvoltare contorsionată, deformată) îi revine școlii în general și profesorului de Religie, în special.

Iată câteva mărturii ale unor elevi, copii din clasele mai mici, dar și liceeni, care au format opinii elocvente privind ora de Religie. Aceste opinii cuceresc prin sinceritate, adevăr și firesc al gândirii și simțirii. Întrebați – prin sondaj – ce au învățat și cum le-a folosit ora de Religie, au răspuns cu franchețe specifică vârstei: „**Părinții mei nu au făcut Religie și nu mă pot educa în spirit creștin,**

asa cum își doresc. (Iată, deci, un caz în care factorul defavorizant este unul obiectiv, iar în întâmpinarea și întru anihilarea lui vine dorința de a chema în ajutor pe cei competenți.) **Astfel, ora de Religie umple acel gol din educația și cultura mea, dar și a părinților mei**”. Cum să înțelegem această ultimă expresie: „... **dar și a părinților mei**”? Pur și simplu prin aceea că, la rândul lor, copiii își vor „educa” părinții din punct de vedere creștin, religios; cu alte cuvinte, îi vor aduce ei la biserică!

Și îmi amintesc cazul concret al unor copii – doi frați, în clasele V-VI – care, pătrunși de cele învățate la ora de Religie cu privire la importanța Tainei Cununii pentru ca familia să-L aibă alături mereu pe Hristos și știind că părinții lor nu sunt cununați religios, i-au convins s-o facă! Evident, certăți și respinși la enunțul ideii, copiii „nu s-au lăsat” și cu insistențele cuceritoare ale candorii, dar și ale perseverenței obstinate, copilărești, au biruit reticența, inerția – firești, într-un fel – ale părinților.

Episodul a fost impresionant. Lacrimile pocăinței și cele ale bucuriei profunde s-au amestecat, în potirul nunții, cu duioșia și cu dragostea, care au sudat puternic familia respectivă. Micii „apostoli” ai lui Hristos L-au invitat ei la nuntă, la perpetua Nuntă din Cana Galileii, ai cărei miri erau chiar părinții lor! și nu e un caz izolat. Mulți părinți și-au „ascultat” copiii și „au luat calea Bisericii”.

Alte opinii dezvăluie stări și concluzii tot atât de surprinzătoare: „**Ora de Religie înseamnă cultură și credință**” (să remarcăm concizia și exactitatea evaluării).

„Ora de Religie m-a ajutat să iau unele decizii, m-a liniștit când aveam nevoie (...)”

Despre „**ce vrem să învățăm**” la ora de Religie, copiii relatează prompt și fără ezitare: „**Despre viața de apoi, viața de sfinți.**”, „**Cum să ne ferim de diavol...**”, „**Cum să-i iert pe prietenii mei** (dacă îmi vor greși), **cum să mă rog și cum să fac fapte bune.**”

Greu de presupus că un adult, chiar unul care este convins despre sine că își cunoaște credința în care a fost botezat și că „nu are probleme”, ar putea răspunde atât de limpede și nesofisticat privitor la principalele precepte și jaloane de viață pe care le propune și le oferă ca soluție existențială credința creștină, Ortodoxia.

Copiii știu să-și definească efectul imediat pe care cele învățate la ora de Religie îl exercită asupra unei stări lăuntrice, a unei trăiri duhovnicești, a devenirii lor din punct de vedere comportamental. O astfel de afirmație, de pildă, impresionează profund pe oricine: „**Învăț despre Dumnezeu și așa, la ora aceasta (ora de Religie) mă cumintesc**”! Așadar, nu poate fi vorba de nici un sentiment de respingere, de agasare ori plictiseală. Dimpotrivă! Totul depinde însă în mod fundamental de profesorul de Religie! Revenind la un citat menționat mai sus, care dezvăluie efectul mai mult benefic al orei de Religie asupra unei eleve, cum rezultă din fraza: „**Ora de Religie (...) m-a liniștit când aveam nevoie (...)**”, aceasta spune, în continuare: „**Este specială (ora de Religie, n.n.), datorită profesoarei.**” (!)

Înființarea, în cadrul Facultăților de Teologie, a secțiilor de Teologie-Litere, care pregătesc viitorii dascăli pentru predarea Religiei în școală, este mai mult

decât salutară. Se impune însă o selecție, așa spune, tot atât de riguroasă ca aceea privind pe viitorii preoți. Dacă la celelalte discipline poate fi înțeleasă și acceptată – într-un fel – ideea de rutină, de automatism prin repetare, cu amendamentul aducerii la zi a informației, în cadrul predării Religiei rutina este un non-sens.

*Trăirea, sentimentul, sufletul nu se pot „rutina”. Cu atât mai impropriu este a vorbi de rutină în legătură cu credința! Aici avem de-a face cu un permanent urcuș, cu o scară înfinită, al cărei capăt de sus nu se vede pentru că se sprijină pe o idee: ideea de mântuire. Un astfel de vector implică și alte rigori, care în limbajul ascetic se numesc „nevoințe”, iar în cel laic își află corespondentul în sintagma foarte românească și care a constituit de-a lungul veacurilor coloana vertebrală a comportamentului moral al țaranului român: **buna-cuviință**. Adjectivul „cuvincios” se atașează firesc unor substantive ca: purtare (cuvincioasă), înfățișare (cuvincioasă), îmbrăcăminte (cuvincioasă), vorbire (cuvincioasă) etc. Toate, laolaltă, împlineau portretul unui om cuvincios, definiție căreia i se adaugă de la sine „și cu frică de Dumnezeu”.*

Am pomenit cuvântul „nevoințe”, aparent impropriu pentru categoria socială în discuție – dascălul, în general, profesorul de Religie, în speță – gândindu-mă totuși că rigorile care i se impun acestuia vin uneori în conflict cu înțelegerea modernă, contemporană a ideii de libertate, a individului. Iar această libertate este pusă în discuție sub varii aspecte: morale, de comportament, de limbaj, de atitudine, în esență – de concepție de viață și de relație cu semenii.

Cu toate – sau cu aproape toate – aceste aspecte un viitor îndrumător într-o credință și ale propovăduirii Evangheliei lui Hristos va veni în conflict dacă nu va înțelege că pentru el „libertatea” nu poate depăși limitele impuse de „buna-cuviință” și cu atât mai mult de „frica de Dumnezeu”.

Apoi, Doamna Lidia Popița Stoicescu a adresat un cuvânt tinerelor profesoare de Religie, spunând între altele: *„Mă voi adresa acum, direct, cu toată dragostea și căldura, tinerelor profesoare de Religie și concret unei categorii anume. Ai terminat Facultatea de Teologie-Litere, ți-ai dat licența și ai deja o repartiție, să spunem, la clasele mici (I-IV). Mâine vei avea prima oră... Ai ajuns la școală. Peste cinci minute intri în clasă. Ți-iei catalogul și părăsești cancelaria. Inima îți bate, cu emoție. Intri în sala de clasă. Clasa I. Copii de 7 ani! Se ridică toți în picioare, dar vacarmul dinainte se stinge greu. Te oprești în fața primelor bănci. Te simți privită, analizată cu interes și curiozitate. Oare, numai atât? Ceva te stânjenește, ceva din propria-ți ținută: tragi insistent de fusta foarte scurtă, deși știi că e zadarnic! Atâta e! Ți-ai adunat decolteul prea adânc, tot zadarnic! Așa e croită bluza! Te miri de privirile atintite pe chipul tău. Deodată îți amintești ce mult ai întârziat la oglindă, să-ți machiezi ochii – te-ai hotărât greu dacă să aplici pe pleoape și pe arcade fard verde, albastru sau mov? Dar rujul?! Te-ai decis în cele din urmă pentru „vișină putredă”... Părul, cu „șuvițe” vopsite în dégradé – până la blond platinat – l-ai ancorat în creștet cu un inel colorat și i-ai dat drumul pe spate, într-o „coadă de cal” veșnic în pendulare.*

Închizi ochii – cu pleoapele îngreunate de rimelul gros aplicat pe gene – și te „reconstitui” pe tine ca într-o oglindă interioară. Reacțiile pot fi de două feluri: fie ești foarte încântată de „cum arăți”, că ai ce se exprimă, în limbaj modern, prin sintagma preluată din limba engleză – „a nice look”, fie te simți în totală necon-cordanță cu postura în care te afli și chiar penibilă... De preferat, ar fi a doua variantă...

Oricum, trebuie să începi ora. Și trebuie să începi cu „Tatăl nostru...”! Te întorci spre Răsărit – e bine dacă acesta e marcat de o icoană pe perete, dar din păcate nu întotdeauna se întâmplă așa! – și ceri copiilor să se roage cu tine. Ei o fac dar ochii te urmăresc tot pe tine și nu privesc la icoană. Gândește-te, în acel moment, că vei fi „model” pentru ei! și că va trebui să le vorbești un an de zile (școlar) despre Dumnezeu, despre Iisus Hristos, despre Jertfa Lui de pe Cruce, să-i înveți rugăciuni, să le citești istorioare și pilde morale, cu vieți de sfinți și de sfinte care și-au închinat viața Domnului, renunțând la podoabe și bogății, purtându-se cu „bună-cuviință”, cu „frică de Dumnezeu” și cu smerenie... și pune-ți mereu una și aceeași întrebare: „mă vor crede, oare?” Vor crede că ceea ce le spui sunt adevărate și nu povești, nu basme? Vor putea să ia drept model în viață pe Cuvioasa Parascheva sau Cuvioasa Teodora de la Sihla, despre care le citești și le povestești; și nu pe tine, cea care ești vie, reală și... colorată?!

La clasele mai mari, de liceu, lucrurile sunt mai complicate! Aici pentru fete vei fi un „ideal” de aspect exterior, de îmbrăcăminte și machiaj (dacă nu cumva ele te depășesc în a fi sexy!), iar pentru băieți, aflați la o vârstă foarte critică, un prilej de „sminteală”, de tulburare, de neliniște. Poate chiar o provocare!? Recalcitranți, ironici, zeflemești, provocând întrebări „de baraj”, îți vor zădărnici orice efort de a-ți desfășura ora în liniște și cu eficiență. Te așezi la catedră și continui să-ți completezi iluzoriu ținuta cu ceea ce îi lipsește, simțindu-te expusă privirilor critice sau admirative dar, și într-un caz și în celălalt, stânjenitoare.

Exemplificările pot fi multiplicat, cu aplicații la alte cazuri concrete.

Un lucru se evidențiază cu pregnanță: o astfel de „apariție” în fața celor care așteaptă să vadă și să cunoască un prototip exemplar de dascăl creștin, credincios el în primul rând, pentru a putea conduce spre credință pe cei care încă nu sunt familiarizați cu noțiunile de bază ale învățaturii creștin-ortodoxe, cu Adevărul Evangheliei lui Hristos, cu preceptele moralei creștine este total neadecvată! Aș spune chiar nocivă. Așadar, se cere să renunți la ceea ce ești pe stradă, în grupul de prieteni, chiar în familie, dacă aceasta nu-ți mai poate dirija în nici un fel comportamentul, principiile ei fiind „depășite”, și să devii „apostol” al credinței noastre în care acest popor s-a născut, a trăit și a rezistat prin vreme și vremuri.

La urma urmei, sunt atâtea soluții pentru o ținută sobră și totuși tinerească, actuală, de bun gust, care să-ți pună în valoare frumusețea naturală, încât renunțarea nici măcar nu are valoarea unei jertfe, a unei „asceze”... Trebuie doar să înțelegi și să vrei să fii ceea ce trebuie într-o asemenea postură.

Ești tânără și e bine că ești. Ești frumoasă, dă slavă lui Dumnezeu Care te-a creat. Fii deci cea adevărată, fără „adaosuri” artificiale. Căci ele nu-L vor corecta pe Creatorul tău! Gândește-te la o floare – o smerită brândușă de

pădure, liliachie, delicată, fragilă, plăpândă. Încearcă să-i „pictezi” petalele cu acuarelă în mai multe culori, la întâmplare sau după o „viziune plastică” originală. Cum va arăta? Jalnic! și se va ofili foarte repede. În cel mult o oră. Respectând proporțiile și adaptând situația, crede-mă că și tu te vei ofili foarte repede, chipul ți se va brăzda, vei avea o față obosită cu un ten palid, stins, trist. Și gândește-te că încă mai ai mulți ani înainte în care să le vorbești elevilor tăi despre Dumnezeu, Care a făcut pe om „după chipul și după asemănarea Lui...”. *Semeni oare cu El, atunci când „colaborezi” atât de barbar să-L „corectezi”?...*

Așadar, iubită și frumoasă tânără profesoară de Religie, iartă-mă pentru aceste sfaturi care poate vor stârni reacții contrare celor așteptate, chiar te vor supăra, dar recitește îndemnul Sfântului Apostol Pavel către ucenicul său Timotei și reflectează mai în adâncime la spusele sale: „Nimeni să nu disprețuiască tineretea ta, ci fă-te pildă credincioșilor (în cazul tău, copiilor) cu cuvântul, cu purtarea, cu dragostea, cu duhul, cu credința, cu curăția. Ia aminte la tine însuși și la învățătură; stăruie în acestea, căci, făcând asta, și pe tine te vei mântui și pe cei care te ascultă” (I Timotei 4,12;16).

Impactul asupra comunității a orei de Religie

Partea a doua a consfăturii a fost consacrată discuțiilor pe grupe, în care s-au dezbătut diferite aspecte legate de predarea Religiei în școli, cu referiri la cazuri concrete. Aceste dezbateri s-au constituit într-o fericită completare – de această dată mai mult practice – a datelor prezentate de referenți.

Au fost prezentate, de asemenea, atitudinile directorilor, ale celorlalte cadre didactice, în special diriginții claselor la care se predă Religia, precum și refuzul de neexplicat al responsabililor din învățământ sau din cadrul comunităților – uneori numărându-se în rândul acestora chiar și preoți – de a organiza diferite activități extrașcolare și extracurriculare cu ocazia zilelor școlii, ale unor momente aniversare sau a pomenirii eroilor. Paradoxal, unele din aceste aspecte negative mai sunt întâlnite și după un deceniu și ceva de predare a Religiei. Dacă la început și-au avut o anume explicație, după 12 ani ele – acolo unde există asemenea aspecte negative – nu pot decât să arate reaua voință a unor slujitori ai școlii românești, care nu au ce căuta în învățământul preuniversitar.

S-au dezbătut câteva dintre problemele didactice cu care se confruntă profesorul de Religie și s-au evidențiat unele din dificultățile apărute în demersul educativ al predării Religiei.

Probleme didactice. Principala problemă este lipsa manualelor.

S-au adus în discuție **Caietele speciale de Religie** apărute sub îndrumarea profesorilor Muha, caiete care sunt foarte încărcate, cu informații complexe, în neconcordanță cu celelalte cunoștințe ale elevilor (interdisciplinaritatea).

Resurse umane. Unul dintre aspectele aduse în discuție a fost acela al lipsei de trăire religioasă, al lipsei de vocație și inflexibilitatea unor cadre didactice, plafonarea lor și iluzia atotștiinței. Pentru o mai bună realizare a orei de Religie s-a constatat nevoia pregătirii de formatori, conceperea de cursuri de perfecționare

pentru profesorii de Religie, necesitatea efectuării mai multor ore de practică pedagogică în cadrul Facultății de Teologie Ortodoxă din Iași.

Exemplul propriu al profesorului de Religie contează foarte mult. De aceea, este necesară ținuta demnă a profesorului de Religie și pregătirea temeinică a fiecărei ore în parte. Acestea trebuie să fie dublate de stimularea elevilor și o mai mare atenție acordată elevilor „problemă” (sau claselor „problemă”), care există aproape în fiecare școală.

Metodologia. Nimic nu este perfect, totul este perfectibil. Principala problemă în cadrul acestui punct este că noua programă nu ține cont de nivelul de pregătire (dezvoltare) al elevilor. Pentru o mai mare eficiență în predarea Religie, adaptarea orei la metodele noi de predare (de exemplu: studiul individual, studiile de caz etc.) ar fi benefică. La aceasta contribuie, în cea mai mare parte, strânsa legătură dintre Biserică și școală. În cadrul acestei legături, orele de Religie cu caracter practic pot fi susținute în biserică (de exemplu: orele despre Sfânta Liturghie, despre biserică și obiecte de cult, biserica – locaș de închinare etc.).

Profesorul de Religie trebuie să însotească elevii la serviciul religios.

Perspective. Aceste perspective depind în mare parte de atitudinea managerilor școlari și ai responsabililor bisericești (măsurile care se vor lua în favoarea sau defavoarea orei de Religie), de tipărirea manualelor, de realizarea unui material didactic adecvat.

S-a amintit de marginalizarea profesorilor de Religie, de lipsa de cooperare dintre profesorii de Religie și celelalte cadre didactice (un exemplu fiind cel al realizării orarului, atunci când orele de Religie nu sunt fixate după normele psihopedagogice, marea majoritate aflându-se spre sfârșitul programului). Preotul sau profesorul de Religie vine la școală pentru a le împărtăși elevilor din dragostea lui. Realizările ar fi mai mari dacă acesta ar fi respectat. Dar nu trebuie uitat faptul că, în cele mai multe cazuri, respectul este câștigat (sau trebuie să fie câștigat)”.

S-a remarcat că predarea orei de Religie se face, în general, de către oameni cu multă dragoste și râvnă chiar cu jertfelnicie. Majoritatea profesorilor, preoți și laici, care predau Religia se preocupă permanent de buna și permanenta lor pregătire, dar uneori se mai constată nedorite scăderi sau lipsuri.

Pentru înlăturarea acestor neajunsuri, care se manifestă într-o mică proporție, propunem:

- Revizuirea programei;
- Alcătuirea unei programe unitare, simple și ușor utilizabilă;
- Realizarea de manuale de bună calitate;
- Predarea după un plan unitar de lecții și urmarea programei (și sincronizare);
- Procurarea de materiale didactice;
- Folosirea ca materiale didactice și a casetelor video și audio;
- Publicarea de cântări ortodoxe pentru elevi (Sf. Liturghii, chinonice) conținând și explicații sumare ale Sf. Liturghii;
- Evitarea cântărilor neortodoxe;
- Înfiițarea de cabinete de Religie bine utilate;

- Acolo unde există tendința de a se face capele în școli, motivația trebuie să fie temeinică; altfel o capelă, sfințită și având odoare poate deveni o posibilitate de banalizare sau chiar de profanare a celor sfinte;

- Preotii-profesori de Religie – pentru buna lor pregătire și pentru a dobândi toate drepturile să urmeze cursurile Departamentului de Perfecționare Profesională, adică modulul de psihopedagogie;

- Să se intervină cu toată energia pentru a se evita manipularea elevilor și a părinților lor în ceea ce privește alegerea orei de Religie (înlocuirea orei de Religie cu o altă oră/disciplină, așa cum s-a practicat în multe cazuri, din aversiune față de Religie sau pentru a împlini unele interese personale, cum ar fi completarea normei didactice a unor profesori care nu au nici cele mai elementare cunoștințe religioase);

- Să se stimuleze interesul elevilor pentru ora de Religie (prin școală, prin parohie), printr-o predare interesantă, atractivă și prin premieri, excursii, expoziții, concursuri, coruri, încredințarea unor misiuni caritative;

- Să se evite lipsa de la oră a profesorului;

- Profesorul să fie întotdeauna competent, pregătit pentru fiecare lecție, fără improvizații;

- Profesorul să aibă ținută, demnitate și moralitate (!) și în fața colegilor profesori și în fața elevilor. Vestimentația pentru preot este reverenda, iar pentru laici (totdeauna) îmbrăcămintea cu bună-cuviință;

- Stăpânirea gramaticii, evitarea dezacordurilor, care provoacă ilaritate;

- Organizarea de activități la școală și la Biserică prin care să se stimuleze o gândire creștină ca și realizarea problemelor în spirit creștin;

- Parohia trebuie să organizeze activități la care să învețe toți profesorii pentru a-i face să înțeleagă și să pătrundă în atmosfera religioasă și totodată să creeze o stare de bunăvoință chiar și acolo unde există ezitare sau refuz;

- Preotul să se implice la momentele festive ale școlii cât la diversele evenimente fericite sau dramatice din viața profesorilor și elevilor ca și a familiilor lor;

- Preotul să fie invitat la cercurile pedagogice de Religie sau la consfăturile metodice pe școală;

- În posturi elevii să fie aduși la Spovedanie pe categorii de vârstă;

- Profesorul să frecventeze biserica parohială, să fie în mijlocul elevilor;

- La ora de Religie să se facă inspecții neanunțate;

- Să fie înlăturați cei fără pregătirea necesară predării orei de Religie;

- Să se găsească o modalitate de colaborare permanentă a profesorului de Religie cu parohia sau preotul paroh;

- Invitarea preotului la fiecare clasă o dată pe semestru;

- Preotul și profesorul de Religie să aibă o colaborare armonioasă pentru „zidirea vieții în Hristos!”

Au fost amintite câteva rezultate ale predării Religiei în școli:

- Prin predarea Religie în școală s-a umplut vidul spiritual din conștiința elevilor, iar școlii i s-a imprimat moralitatea și bună-cuviința;

- Se poate propovădui credința și învățătura lui Hristos și în mediul elevilor nu numai în biserică;
- Biserica se apropie de tineri prin ora de Religie, preotul și credința pătrund în spațiul unde tinerii își desfășoară activitatea o mare parte din zi;
- S-a deschis tineretului setea după Hristos; se constată că numărul este crescând al tinerilor care doresc să urmeze o școală teologică;
- Număr crescând a tinerilor care se spovedesc, se împărtășesc, doresc să participe la Sfânta Liturghie, atunci când sunt în armată sau din cauza unor scăpări suferă pedeapsa privațiunii de libertate;
- Extensiunea socială a Bisericii în mijlocul tineretului;
- Pe termen apropiat sau depărtat tinerii educați religios devin creștinii autentici de mâine, stâlp pentru Ortodoxie, frâna împotriva agresivității sectare; credincioșii dinamici și activi ce acționează din convingere, iar nu din rutina tradiției;
- Copilul educat religios devine „apostolul” familiei sale, iar pentru Biserică devine adolescentul, părintele, soțul, bunicul ortodox de mâine;
- Copilul educat religios rămâne și după absolvirea școlii legat afectiv de Biserică și aplecat spre problemele sociale și eclesiastice;
- Aduce concordanță dintre real și senzațional;
- Prin ora de Religie, Biserica face misiune și în rândul cadrelor didactice;
- A introdus icoana în clasă și totodată ceea ce se oferă în clasă copiilor la ora de Religie și anume: iconițe, cruciulițe, cărți de rugăciune etc.; sunt introduse prin copii și în casele multor creștini nepracticanți;
- S-a creat o legătură strânsă între școală și Biserică. Notăm câteva aspecte: prezența tinerilor în număr cât mai mare la slujbele Bisericii și implicația lor în acțiuni filantropice; Spovedania și Împărtășania în posturi este realizată prin școală, dar mulți le practică și benevol;
- Educarea părinților de către copii în tainele credinței;
- Organizarea de grupuri de elevi apropiați Bisericii care contracarează mișcările ostile Bisericii și societății cum este cazul la Pașcani;
- Frecvența mai mare în biserică a tinerilor comparativ cu adulții;
- Pelerinaje la mănăstiri;
- Participarea la Ziua eroilor;
- Organizarea de cercuri și activități extrașcolare: pictură și sculptură religioasă, literatură religioasă;
- Organizarea de tabere tematice: de limbi străine (Pașcani), de icoană (Pârcovaci), tradiții populare (Poiana Deleni);
- Activități interdisciplinare pe teme religioase;
- Concursuri cu premii;
- Olimpiade de Religie;
- Spectacole de muzică religioasă;
- Participări cu program religios la zilele școlii;
- Organizarea unor serbări religioase;
- Expoziții de icoane realizate de elevi sub îndrumarea profesorilor titulari;
- Implicarea cadrelor didactice împreună cu elevii în viața Bisericii;
- Organizarea și participarea la cercurile pedagogice.

Referindu-se la **aspectele negative** s-a arătat că acestea ar fi:

- Familia nu întotdeauna a înțeles importanța orei de Religie; unele familii chiar opunându-se, spunând că oferă un stil de viață depășit de istorie și de civilizație și plin de interdicții;
- Cadre didactice (de alte confesiuni care denigrează Ortodoxia) se arată ostile orei de Religie, fiind de fapt pornite împotriva preotului;
- Ora de Religie, plasată necorespunzător în orarul săptămânal, prea dimineața sau la sfârșitul celorlalte ore când receptivitatea și atenția elevului înregistrează o audiență scăzută;
- Lipsa manualelor școlare și obsesia unor profesori de Religie, dar și complexul unor profesori de Religie că educația religioasă este o disciplină tolerantă;
- Lipsa unei biblioteci religioase, separată de cea a parohiei;
- Neconcordanța între programă și manualele școlare;
- Lipsa materialelor didactice; tablouri sau planșe cu scene din viața Mântuitorului (ex.: Întâlnirile Mântuitorului cu copiii, Mântuitorul în casa părintească, Mântuitorul predicând în templu; scene din Vechiul Testament: Noe și potopul, Exodul, trecerea prin Marea Roșie etc.);
- Unii directori blochează învățământul religios pentru că nu scot la titularizare catedrele de Religie pentru a fi ocupate de profesori calificați, adesea le oferă spre completare profesorilor de la alte discipline;
- Schimbarea zilei în care se țin cercurile pedagogice. Să nu mai fie ziua de sâmbătă când preotul are activitate în parohie;
- A nu se nota elevii la Religie cu note de 2 și 3, profesorul de Religie trebuie să fie chipul Blândului Păstor.

Perspective:

- La școala de duminică să participe tinerii de toate vârstele și nu numai, să abordeze subiecte de actualitate, să se urmărească o mai mare deschidere a preotului spre tineret;
- Periodic ora de Religie în clasă să se desfășoare împreună cu elevii și părinții;
- Înființarea în școală a cabinetelor de Religie sau zidirea în curtea școlii a unei troite;
- Înființarea în școală a unei biblioteci cu cărți religioase;
- Organizarea unor discuții între tineri și preoți duhovnicești la școală, la biserică, la casa de cultură sau la căminul cultural;
- Susținerea cercurilor de Religie și în mediul rural;
- Sesizarea la Ministerul Educației și Cercetării precum și la Inspectoratul Școlar al Județului a atitudinii manifestate din partea directorilor ostili față de ora de educație religioasă;
- Tipărirea la Editura TRINITAS a materialelor didactice care să fie achiziționate din fonduri proprii de fiecare parohie.

Disfuncții:

- Slaba legătură dintre școală și Biserică;

- Orele de Religie predate de persoane fără pregătire teologică;
- Profesori de Religie cu ținută morală neadecvată (Așa cum au fost cazurile de la Pașcani: Ciomaga Mihaela, Isachie Mihaela, Pintilie Simona);
- Marginalizarea orei de Religie în orar și în procesul de învățământ;
- Unii preoți se arată încă indiferenți la ceea ce se întâmplă în școală;
- Ostilitatea unor profesori și a unor părinți față de Religie;
- Lipsa manualelor și a materialului didactic;
- Manualele actuale nu sunt conforme cu noua programă școlară;
- Programa școlară prea încărcată la unele clase;
- Lipsa responsabilității în predare din partea unor profesori de Religie și neurmarea programului metodologic;
- Slaba participare a profesorilor și preoților la cercurile pedagogice;
- Lipsa interesului profesorilor pentru formarea permanentă;
- Lipsa informării profesorilor asupra activităților metodice: cercuri pedagogice, consfătuiri;
- Lipsa sau necunoașterea materialului bibliografic specific Religiei.

Remedii:

- Implicarea preoților parohi în activitatea didactică;
- Informarea profesorilor asupra metodologiei predării;
- Discuții cu părinții ostili orei de Religie;
- Punerea în evidență a eficienței și efectelor orei de Religie;
- Religia să se predea și la grădiniță;
- Colțuri de rugăciuni în fiecare clasă;
- Implicarea intelectualilor în problemele Bisericii;
- Realizarea în comun cu profesorii a ziarelor și revistelor școlare.

Factorii care defavorizează predarea Religiei

Legăți de personalul didactic:

- Lipsa de vocație și calități pedagogice a cadrului didactic care predă Religia, fie preot sau laic;
- Ruperea legăturii dintre cadrul didactic titular care predă Religia cu biserica și preotul paroh;
- Instabilitatea profesorilor pe catedra de Religie sau intrarea Religiei ca ore în completarea altor catedre;
- Predarea orelor de Religie de la învățământul primar de către învățători chiar dacă nu au atestat sau restrângerea activităților altor cadre didactice sau personal nedidactic;
- Navetismul preoților sau al profesorilor de Religie;
- Indiferența preotului față de persoanele care predau Religia în școlile din parohie;
- Marginalizarea profesorilor de Religie de către celelalte cadre didactice;
- Profesori, directori și chiar inspectori aparținători unor secte care fac prozelitism prin școală;
- La nivel de Inspectorat Școlar Județean nu se mai consultă protopopiatul în legătură cu numirile profesorilor de Religie suplینitori sau nu se mai solicită binecuvântarea Chiriarhului pentru titularizare;

- Implicarea preotului în discuții și atitudini partizane în cadrul corpului didactic;
 - Neseriozitatea unor preoți în predarea Religiei.
- Legăți de elevi:*
- Proveniența din familii dezorganizate sau ortodocși cu numele;
 - Existența în familia elevului a unuia sau mai multor membri aparținători sectelor;
 - Proveniența din familii de sectanți;
 - Dezinteresul familiei față de educație, în general, și față de cea religioasă, în special;
 - Abandonul școlar și analfabetismul, datorate ignoranței sau lipsurilor materiale;
 - Existența învățământului în clase simultane.
- Legate de mijloacele materiale:*
- Prozelitismul sectant cu mijloace materiale distribuite gratuit prin școli cu mijlocirea conducerilor școlilor (caiete, rechizite în general, Biblii etc.);
 - Lipsa manualelor școlare;
 - Absența materialului didactic suplimentar (chiar existent în biserică, muzeu sau arhivă);
 - Inexistența în unele localități a unor localuri de școală adecvate (ex.: biserica transformată în sală de clasă).

„Avem nevoie de învățământ religios care să fie misionar și de calitate”

Punctul culminant al Consfățuirii preoților și profesorilor de Religie de la Durău l-a constituit intervenția Înalț Prea Sfințitului Mitropolit Daniel – în calitate de Președinte al **Comisiei Naționale pentru predarea Religiei în învățământul preuniversitar**.

Înalț Prea Sfinția Sa a prezentat preocupările Sf. Sinod pentru ca procesul de predare a Religiei în școli să cunoască o permanentă îmbunătățire. Faptul că – după 12 ani de la reintroducerea orei de Religie în școli – se mai înregistrează destule deficiențe majore trebuie să determine pe toți responsabilii din școli, pe preoți și pe profesorii de Religie a căuta cauzele acestora pentru eliminarea lor cât mai urgentă.

În privința lipsei materialului didactic și a manualelor trebuie subliniat faptul că **Programele școlare** nu trebuie schimbate nici prea des; „*o pripită înlocuire a lor poate avea - cred - consecințe nedorite. Schimbarea care s-a făcut a fost determinată de faptul că predarea Religiei a înregistrat anumite progrese, fapt care a făcut ca vechile programe să fie depășite*” – a spus I.P.S. Sa.

„Materialul didactic ar putea să fie editat de Tipografia Institutului Cultural-Misionar TRINITAS. Sugestiile pe care le-ați prezentat sunt demne de luat în seamă, de aceea vor trebui identificate posibilitățile de imprimare.

Manualele pentru clasele I-VIII au fost înaintate la M.E.C. spre avizare, cu excepția celor de la clasele a II-a și a VIII-a, care până la toamnă se vor finaliza. Manualele pentru clasele IX-XII sunt deja avizate de M.E.C. și sunt în curs de

tipărire la Editura „Dacia” din Cluj-Napoca; ele vor suplini carenta care se resimte acut în predarea Religiei” – a mai adăugat Înalț Prea Sfinția Sa.

Pentru a fi cunoscute tuturor profesorilor de Religie sublinierile Înalț Prea Sfințitului Mitropolit Daniel voi prezenta câteva dintre ele; cele spuse de Înalț Prea Sfinția Sa la consfătuirea de la Durău constituie nu doar simple concluzii ale celor prezentate de referenți cât un adevărat **program-cadru**, conform căruia să se desfășoare întreaga activitate de pregătire a profesorilor de Religie fie susținută de Facultatea de Teologie, de Colegiul Universitar de institutori din cadrul Facultății de Psihologie și științe ale Educației, precum și de Seminariile teologice și școlile normale.

„Din referatele susținute în cadrul acestor consfătuiri pe protopopiate s-a constatat o scădere a entuziasmului în predarea Religiei, care nu poate fi justificată numai de lipsa manualelor și a materialului didactic. Mi-a atras atenția sublinierea că noua programă are unele deficiențe. Dar trebuie spus că revizuirea programei nu se poate face prea des. Asta ar însemna slăbirea procesului de învățământ, spre deruta și dezorientarea profesorilor, dar și a elevilor.

Revenind asupra manualelor, trebuie să fac o tristă constatare: cele întocmite după vechea programă, dar și după cea nouă – care au fost prezentate la Centrul eparhial - pentru clasele I-VII (cel de la clasa a VIII-a încă n-a fost alcătuit) prezintă o mare deficiență. Aceasta constă în împrumutarea limbajului și stilului școlastic în care sunt alcătuite manualele de seminar. Adică lipsesc textele liturgice care să oglindească spusele Sfântului Evanghelist Ioan: Credința este trăire! Or, tocmai acest suflu lipsește manualelor pe care am avut posibilitatea să le revizuiesc; sunt seci și transmit o anume răceală.

Este mai mult decât necesar să conștientizăm faptul că ora de Religie din învățământul preuniversitar este cea mai mare investiție a Bisericii de la revoluție încoace. Din păcate, nu s-a acordat atenția cuvenită importanței pe care o are ora de Religie în misiunea Bisericii astăzi! Nu a fost fructificată pe deplin acea mare parte a educației creștine, legată de emoția unei nopți de Înviere, de hramul bisericii sau de sărbătorirea unui praznic împărătesc. Fără a exagera putem vorbi chiar de o Liturghie a educației, întrucât prin ora de Religie se pregătesc cetățeni ai Împărăției cerurilor. De aceea, trebuie să i se acorde o atenție ca și Sf. Liturghii; prin ora de Religie copiii sunt învățați să-L iubească pe Dumnezeu. Din aceste motive, misiunea printre copii nu poate fi tratată cu iresponsabilitate. Prin ora de Religie nu este apărută numai credința ortodoxă, ci și demnitatea românească. Copiii trebuie conștientizați că aparțin unui popor care s-a ridicat numai prin jertfă. Dar în această privință trebuie să se afirme o reală și eficientă colaborare dintre Biserică și școală. În acest sens, se impune înțelegerea faptului că nu trebuie să se transfere responsabilitatea, în mod exclusiv, pe profesorul de Religie. Dimpotrivă, el trebuie ajutat de preotul locului. De aceea, profesorul de Religie nu trebuie să fie văzut de către preot ca fiind un concurent, ci un colaborator și un misionar laic. Profesorul trebuie să respecte pe preotul parohiei respective, dar și preotul se cuvine să aibă grijă a-l invita pe profesorul de Religie la hramul bisericii, la cercurile pastorale (unde o treime dintre participanți ar trebui să fie profesorii de Religie), la diferite evenimente religioase și bisericești.

În această privință țin să subliniez că teologii care nu-și vor face cum se cuvine orele de Religie nu vor fi hirotoniți. De asemenea, și preoții care nu-și vor îndeplini această îndatorire pastorală de a preda Religia, acolo unde nu sunt profesori calificați, își vor pierde dreptul de a sluji ca preoți. Pentru a susține această prioritate misionară în „Candela Moldovei” o dată la două luni, se vor publica materiale privind predarea orei de Religie. De redactarea acestor materiale va răspunde P.C. Părinte Consilier cu învățământul Pr. Dr. M. Vizitiu, ajutat de P.C. părinți inspectori și unii preoți profesori de Religie. Rubrica în care vor apărea aceste materiale va putea, eventual, să fie intitulată „Candela din suflet”, „Candela credinței” ori „Ora de Religie”...; scopul mărturisit al acestei rubrici este – cum am spus – acela de a forma o vie și dinamică, dar totodată și responsabilă, conștiință misionară: Ora de Religie este la fel de importantă pentru mântuire ca și Sf. Liturghie.

O altă problemă importantă, legată de aspectul concret al orei de Religie, este cea cu privire la rolul taberelor școlare în formarea conștiinței creștine, mai ales atunci când sunt dublate de pelerinaje, de excursii sau concursuri școlare tematice. Programul unor astfel de tabere școlare ar trebui din această cauză să cuprindă rugăciunea, tematici culturale și istorice, sport dar și ore de îndeletniciri practice în care elevii să învețe să facă anumite lucruri cum ar fi cusături, lem-nărie, confecționarea unor obiecte gospodărești, artă culinară, comportamentul în societate și altele. Cred că spiritualitatea, cultura și sportul sunt trei dimensiuni principale de care să se țină cont în organizarea taberelor școlare, combinate cu pelerinaje. De pildă, Centrul Pastoral-Cultural de aici de la Durău oferă un cadru deosebit de potrivit pentru aceste tabere școlare, combinate cu diferite activități extrașcolare. Din aceste motive o urgență care se impune în această privință este aceea legată de formarea animatorilor pentru taberele de Religie pe tematicile amintite, dar și pentru pictură, literatură religioasă etc. Ar putea fi folosiți ca animatori de desen elevii de la Seminariile teologice, adică cei de la profilul de restaurare, ale căror rezultate de excepție au fost și sunt publicate în „Candela Moldovei”.

Pentru a stimula pe profesorii de seminar și de Religie, care s-au implicat în dinamizarea procesului de învățământ sau în organizarea unor activități extrașcolare și au obținut rezultate deosebite, vom acorda distincții de vrednicie, în cadrul consfătuirilor cu profesorii de Religie, la nivel județean. Aceste consfătuiri la care să participe preoții și laicii în cadrul cărora se vor acorda distincții de către un delegat din partea Sf. Mitropolii va trebui să aibă loc măcar o dată la doi ani. De asemenea, aceste distincții se vor acorda inspectorului general al ISJ, inspectorului de specialitate – Religie, ca și altor personalități care au sprijinit predarea Religiei în învățământul preuniversitar. Aceste distincții se vor acorda pentru profesionalism, dar și pentru însuflețirea arătată în susținerea activității misionare a Bisericii.

Un aspect aparte în privința formării unui personal didactic responsabil, dar și a unor slujitori ai Altarului străbun care să înțeleagă urgențele misionare ale Bisericii în zilele noastre îl constituie grija de a recomanda candidați pentru seminarii și facultățile de teologie. Dorința mea fierbinte este ca cei cărora le dați recomandări să corespundă misiunii pentru care îi recomandați, întrucât ne

confruntăm la Centrul eparhial și la Facultatea de Teologie cu situații uneori neplăcute. De aceea, am propus și în consfătuirile cu P.P.C.C. protopopi ca toți cei care dau în mod iresponsabil recomandări unor tineri necorespunzători să fie sancționați. Totodată, unor asemenea preoți să li se suspende posibilitatea de a se transfera sau de a promova la o categorie superioară de salarizare. Asta nu înseamnă că ne opunem permanentei perfecționări și salarizării corespunzătoare gradului de pregătire (profesional sau didactic). Dimpotrivă, dorim ca cei responsabili și iubitori de Hristos să se bucure de cinstirea pe care o merită și din partea lui Dumnezeu și din partea oamenilor, adică de o îndoită cinstire, cum spune Sf. Ap. Pavel.

Ora de Religie nu este legată numai de misiunea Bisericii. Ea este legată de cultivarea culturii noastre românești. Este știut că primele documente de cultură în limba română sunt pomelnicele ctitorilor din bisericile voievodale, din care s-au dezvoltat cronicile și letopisetele de mai târziu. Cazul letopisetului de la Mănăstirea Bistrița este arhicunoscut. Aceste pomelnice au rezultat dintr-o conștiință religioasă, dar și națională în același timp. Pentru a înțelege acest lucru nu este nevoie decât să amintim că binecredinciosul voievod Ștefan cel Mare și Sfânt numea Moldova în secolul al XV-lea **cealaltă Valahie**, adică cealaltă Țară Românească. Așadar, înaintea Școlii Ardelene voievozii, cronicarii, mitropoliții și monahii au cultivat conștiința unității naționale.

Chiar **cuvântul** își trage numele de la latinescul **conventum**, care desemnează venirea și trăirea împreună, adică viața de obște. De aceea, din rândul monahilor – cum spunea și N. Iorga – s-au ridicat primii oameni de cultură ai acestui neam, cultivând comuniunea, unirea și unitatea națională. Iată de ce cultura națională (dar și conștiința națională), care are la origine conștiința noastră creștină, este o chemare de a ne aduna împreună; de fapt acesta și este scopul unei adevărate culturi, acela de a aduna valori. Această lucrare nu poate fi înțeleasă în afara funcției sacramentale a religiei de a uni pe om cu Dumnezeu și întreolaltă. Pentru faptul că această funcție sacramentală a cuvântului și a culturii, clădită pe cuvânt, adică pe cuvântul lui Dumnezeu și pe cuvântul rugăciunii, este exprimată numai în limba română, în însăși noțiunea de Cuvânt, datorită noastră de a preda Religia este fără îndoială mai mult decât un misionarism creștin; este o slujire a demnității și identității noastre naționale, în care credința creștină este componentă esențială.

Aceste aspecte legate de ora de Religie, prin care se cultivă un sănătos sentiment de demnitate românească, ne fac să nu putem ocoli și un alt fapt: **interdisciplinaritatea orei de Religie**. În spațiul acestei interdisciplinarități profesorul de istorie găsește nimerit să vorbească despre domnitorii și voievozii creștini, cel de geografie să arate că unele nume de localități au nume de sfinți: Sf. Gheorghe, Sinmartin, Sântandrei, Sânicoadă; chiar și străzile au nume de sfinți: Sf. Apostoli, Sf. Lazăr, Sf. Ecaterina etc. De asemenea, profesorul de literatură poate vorbi de literatura religioasă, iar cel de desen poate să dedice capitole întregi picturii religioase, în general, și icoanei creștine, în special. Și nu în ultimul rând, este de subliniat posibilitatea limbilor străine de a prezenta cum au fost traduși sau preluați cunoscuți termeni religioși de mare interes pentru noi sau felul în care anumiți

termeni ortodocși grecești au fost traduși de-a lungul secolelor și cum s-au impus în contextul unor culturi naționale din Europa, Asia și America. De pildă, cum a fost înțeleasă biruința ca smerenie, ca o jertfă. Sfinții sunt numiți purtători de biruință, dar Biruitorul este Hristos. De aici, înțelesul creștin al biruinței a căpătat multe înțelesuri spirituale, culturale dar și economice și politice, pe care în contextul interdisciplinarității de care vorbeam nu le putem ignora. Să nu uităm că biruința în creștinism este legată de jertfă și de martir; sfinții biruitori sunt numai cei ce au trăit iubirea ca jertfă. Aceștia sunt biruitori prin jertfa vieții lor. Or, cine ar putea să învețe pe copii ce este jertfa decât exemplul acesta al sfinților biruitori?

Legat de acest aspect trebuie să spun că a preda Religia în școli de multe ori pentru preot este o jertfă. În plus, iată de ce tocmai mărturia acestei jertfe este motivul pentru care preoții trebuie să-și facă mai simțită prezența lor în școli și să organizeze programe școlare, cu un scop misionar bine precizat, cu profesorul de Religie. Acest lucru este necesar la nivel de învățământ primar și gimnazial, dar și în cel preșcolar, adică în grădinițe. Pentru copiii mici noțiunile religioase se concretizează în atitudini și comportamente creștine, care au darul - cum spun marii pedagogi – să armonizeze persoana umană.

Pentru a da coerență unor asemenea programe școlare se impune:

- Publicarea tuturor hotărârilor Sf. Sinod și ale Centrului eparhial cu privire la Religie, în aparițiile editoriale ale Institutului Misionar-Cultural TRINITAS, dar și în alte apariții și publicații de specialitate;

- Protopopiatele să comunice Centrului eparhial – la sectorul învățământ – implicarea profesorilor de Religie și a elevilor în activitățile cultural-misionare, filantropice organizate de parohii (cum ar fi vizitarea bolnavilor, ajutorarea săracilor, bătrânilor, orfanilor, îngrijirea celor aflați în suferință și singurătate), numărul și felul activităților organizate la nivel de protopopiat în sprijinul învățământului religios;

- Rapoartele anuale de activitate ale preoților – pe lângă diagramele semestriale – să cuprindă activitățile școlare și extrașcolare în care s-au implicat preoții și profesorii de Religie.

Vreau să precizez că nu-i suficientă numai aducerea la biserică a copiilor care învață Religie, ci e necesar să fie implicați în diferite activități culturale (concursuri corale, concursuri literare, concursuri de pictură și desene etc.) și participarea la tabere școlare tematice. Este bine ca aceste tabere să fie organizate pe cercuri pastorale și pedagogice pentru a se evita diferitele dificultăți care pot apărea, dar și pentru a întări legătura dintre școală și Biserică. Astfel, se va înțelege că elevii trebuie să se pregătească pentru viață și nu pentru o simplă notă, care de multe ori poate fi influențată de subiectivitatea profesorului de Religie. Se va avea grijă ca asemenea activități extrașcolare să fie notate în evaluarea profesorului de Religie, pentru a fi stimulați cei merituosi și pentru a se asigura o permanentă pregătire și perfecționare a tuturor profesorilor de Religie. De aceea, aceste activități ca și pregătirea teoretică să fie mai atent urmărite și evaluate. De pildă, pentru seminariile teologice nu vor mai fi selectați profesorii decât dintre cei care sunt înscriși la studii aprofundate sau la doctorat. Acest lucru se va avea

în vedere și în selectarea metodiștilor și a celor cărora li se încredințează diferite responsabilități metodice. Altfel, nu se va realiza dezideratul major al învățământului religios: Promovarea unei teologii care leagă Evanghelia de cerințele pastorale actuale, adică a unei teologii care să răspundă problemelor pe care le presupune contextul pastoral din zilele noastre.

Rolul profesorului de Religie laic, așa cum spunea și Doamna Lidia Popița Stoicescu, este deosebit de mare. De aceea, preocuparea noastră trebuie să acorde prioritate statutului spiritual al acestuia. De aceea, problema limbajului, adică felul cum prezentăm valorile religioase, este foarte importantă; are un rol hotărâtor pentru devenirea elevului. Pe scurt, profesorul de Religie trebuie să folosească un limbaj existențial. Felul său de a se îmbrăca poate constitui un astfel de limbaj, pentru că el este luat de copii ca model. Nu spun că trebuie să se ajungă la o „monahizare” a îmbrăcămintei, dar nu cred că a renunța la un comportament și la un anumit fel de a se îmbrăca, numit îndeobște monden, nu este necesară. Se cere și în această privință un comportament și un fel de a te îmbrăca numite decente, firești. Ele sunt un element concret, care îi ajută pe copii să parcurgă mental drumul de la concret la abstract, de la exemple la definiții. Ca de exemplu definiția păcatului: Păcatul este lipsa comuniunii adevărate!

Dar să detaliem puțin acest exemplu. Cui a plătit Hristos prin jertfa Sa? Lui Dumnezeu? A răspunde astfel înseamnă să comiți o gravă eroare atâta timp cât Dumnezeu nu a voit să i se ofere nici sângele lui Isaac. Atunci cui a plătit? Diavolului? Este o mare blasfemie! Dumnezeu nu poate fi condiționat de o faptură. Oare diavolul nu a fost înger luminos, creat de Dumnezeu? Iată de ce trebuie luat sensul duhovnicesc al jertfei și nu cel literal. Oare nu prin jertfă se arată Hristos și sfinții biruitori? Hristos și sfinții Săi au voit să biruiască păcatul care sălășluiește în interiorul ființei umane, care nu este o luptă declarată omului și trupului său. Dimpotrivă. Așa cum ne încredințează și Sfântul Ioan Evangelistul care nu folosește expresia „Biserica – Trupul lui Hristos”, ci preferă pe cel al imaginii vitei-de-vie. De aici, învățăm că Religia nu trebuie închisă în formele rigide. Mai ales în învățământul religios.

Limbajul pe care-l folosesc astăzi oamenii suferă mari mutații. Din păcate și foarte rapide. Acest fapt face ca realizarea unei eficiente comunicări cu tinerii să întâmpine inerente greutăți. Așadar, ce luăm și ce lăsăm din aceste mutații care știrbesc limbajul? Biserica lui Hristos s-a condus după un anume instinct duhovnicesc, așa cum îl găsim zugrăvit în **Pateric** sau în **Filocalie**. Biserica Ortodoxă a moștenit acest instinct al sfințeniei în duhul adevărului patristic. Iar acest instinct duhovnicesc i-a dezvoltat o anume intuiție. Adeseori observăm că tinerii, adică elevii, înțeleg mai puțin decât cei maturi, însă simt mai mult decât ei. Iar dacă ora de Religie ignoră acest adevăr, comunicarea noțiunilor religioase are mult de suferit. Ceea ce unii nu înțeleg în biserică, iată că au șansa de a înțelege la ora de Religie; de aceea, nu putem să nu vorbim de apostolatul laic, care face parte din Biserică. Prin primirea Sf. Botez și a Sf. Mir toți membrii Bisericii fac parte din corpul mistic al Marelui Arhiereu, Care este Hristos. Adică sunt părtași la preoția Sa universală; toți cei care au primit pe Hristos au fost îmbrăcați în

haina Sa arhierească. De aici izvorăște deci preoția baptismală. Această preoție arată că toți trebuie să laude pe Dumnezeu.

Preoția pastorală sau sacramentală este desigur cu totul altceva. Scopul acesteia este acela de a sfinți pe cei credincioși. Preoția sacramentală conferă o paternitate spirituală. Paternitatea spirituală nu depinde de vârsta biologică, ci de harul primit prin Sf. Taină a Hirotoniei. Tot prin jertfa Mântuitorului înțelegem sensul paternității spirituale a Sf. Taine a Hirotoniei: Rugăciunea din grădina Ghetsimani a lui Iisus este un raport – adică o dare de seamă – făcut de Fiul lui Dumnezeu în fața Părintelui ceresc, cu privire la activitatea Sa: „Cei pe care i-ai dat, i-am păzit... Mă rog pentru ei și pentru cei care vor crede... prin cuvântul lor.” Această dare de seamă o face fiecare dintre noi permanent aici pe pământ, dar și la sfârșitul veacurilor.

Ni se cere să repetăm această jertfă a lui Hristos fiecare dintre noi cu atât mai mult cu cât – cum spunea Sf. Ap. Pavel în **Epistola către Evrei**, cap. 11 – Moise a pătimit pentru Hristos cu 1500 de ani înainte de a se naște Fiul lui Dumnezeu. Oare nu spune Sf. Scriptură că Moise stătea înaintea lui Faraon și nu se temea de amenințările lui pentru că avea puterea lui Dumnezeu. Puterea lui Dumnezeu nu înseamnă adversitate și izolare, așa cum au încercat unii să arate că între credință și știință ar fi o separare ireconciliabilă. Moise nu s-a opus științei din vremea lui Faraon, ci i-a imputat – cum a făcut și în fața vrăjitorilor egipteni – că a uitat de Dumnezeu. Am făcut această referință la Moise pentru a vă face să înțelegeți încotro ne îndreptăm: Peste douăzeci de ani nu va mai putea dialoga cu știința adevărată decât creștinismul mistic; numai teologia sacramentală adică sfințitoare va putea dialoga cu știința autentică. Acceptând acest adevăr vom înțelege de ce la slujba Utreniei din ziua de Sf. Prooroc Ilie se spune: „Înainte zămislire te-ai făcut”. Cum vine asta? Părinții Sf. Ilie erau sfinți; ei s-au sfințit prin rugăciune. Iar o mamă sfântă transmite energetic sfințenia ei la copilul pe care-l poartă în pântec. Și iată că ora de Religie vine să cultive această sfințenie a rugăciunii mamelor noastre. Este ca o întâlnire cu Hristos Cel înviat, pregătită de rugăciunea mamelor noastre. Oare nu v-ați întrebat niciodată de ce Hristos cel înviat nu se mai întâlnește cu nici unul dintre cei care L-au respins? Adică, nu ni se spune în Sf. Evanghelie că s-ar fi întâlnit cu Pilat, cu marele arhiereu, cu fariseii sau cu cei care L-au hulit. Cel care nu-și face pe deplin datoria de profesor de Religie – preot sau laic – este asemenea celor cu care Hristos Cel înviat nu a voit să se întâlnească. Tăcerea lor față de Hristos – dacă nu-și fac cum se cuvine datoria de propovăduitori ai lui Iisus Cel înviat – poate fi mai apăsătoare decât tăcerea Mântuitorului în fața lui Pilat, tăcere care-l frământa pe Pilat, îl făcea să trăiască situații de neînțeles.

Predarea Religiei în școli face parte din capitolul special al pastorației tinerilor.

Iată de ce în încheiere aș vrea să spun că avem nevoie de un învățământ religios care să fie misionar și nu demisionar, de calitate și nu de caritate. Adică avem nevoie de oameni bine pregătiți și responsabili, nu de aceia care au invocat motive de caritate creștină pentru a-și ascunde în fapt incompetența și irresponsabilitatea cu care și-au împlinit ascultarea de educator creștin”.

ADDENDA

Întrucât pe site-ul Ministerului Educației și Cercetării a fost publicată în aceste zile o **Propunere elaborată de grupul de lucru** stabilit de Ministerului Educației și Cercetării pentru **Planul-cadru de învățământ pentru învățământul obligatoriu**, clasele I-IX, pe arii curriculare și discipline, în care ariile curriculare **Om și societate** i se rezervă câte o oră pentru clasele I-III, 2 ore pentru clasa a IV-a, 3 ore pentru clasele V-VI și câte 4 ore pentru clasele VII-IX, ceea ce înseamnă o serioasă diminuare a atenției care se acordă de către responsabilii M.E.C. Religiei și valorilor creștine în învățământul preuniversitar, consider că este mai mult decât oportun să prezint o recentă dezbateră televizată din America. Mai întâi, prezint amintitul plan-cadru – propus ca proiect pentru dezbateră – care din nefericire este unicul și se pare că între altele este mărturia sumbră a faptului că aria **Om și societate** este lăsată într-o nedefinită zonă gri.

Propunere elaborată de grupul de lucru stabilit de Ministerul Educației și Cercetării

Planul-cadru de învățământ pentru învățământul obligatoriu

Disciplina	Clasa I	Clasa a II-a	Clasa a III-a	Clasa a IV-a	Clasa a V-a	Clasa a VI-a	Clasa a VII-a	Clasa a VIII-a	Clasa a IX-a
Limbă și comunicare	7	7	7	7	8	8	8	8	7
Limba română	7	7					4	4	3
Limba modernă 1							2	2	2
Limba modernă 2							2	2	2
Matematică și științe ale naturii	3	3	4	4	5	6	7	7	8
Matematică	3	3					4	4	3
Fizică							1	1	2
Chimie							1	1	2
Biologie							1	1	1
Om și societate	1	1	1	2	3	3	4	4	4
Istorie							1	1	1
Geografie							1	1	1
Educația civică							1	1	1
Religie							1	1	1

Arte	2	2	2	2	2	2	2	2	1
Educație plastică	1	1	1	1	1	1	1	1	½
Educație muzicală	1	1	1	1	1	1	1	1	½

Educație fizică și sport	2	2	2	2	1	1	1	2	1	2	1
Educație fizică	2	2	2	2	1	1	1	2	1	2	1

Tehnologii	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Abilități practice/ Ed. tehnologică	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Consiliere și orientare	0	0	0	0	0	1	1	1	1

TC	16	16	17	18	20	22	24	25	24	25	23
CDS	2-4	2-4	3-5	3-5	3-5	3-5	4-6	3-5	4-6	3-5	5-7

Nr. minim de ore	18	18	20	21	23	25	28	28	28
Nr. maxim de ore	20	20	22	23	25	27	30	30	30

[1] Repartizarea numărului de ore în interiorul ariilor curriculare, în zonele de tabel pe fond gri, nu este încă stabilită.

Și acum iați cutremurătoarele cuvinte ale fiicei marelui predicator american Billy Graham, care ar trebui să ne dea serios de gândit: **Starea actuală a lumii a ajuns într-un punct fără întoarcere; se află – cum spunea Ștefan Zweig – într-un ceas astral, de a cărui decizie poate depinde viitorul pe care vrem să-l asigurăm copiilor noștri; fără Dumnezeu nu numai că nu se mai poate merge înainte, pentru că lumea însăși în care trăim devine absurdă și fără sens:**

„Într-un interviu în emisiunea **Early Show**, a fost întrebată de Jane Clayson, cu privire la atacurile din 11 septembrie 2001: **Cum a putut Dumnezeu lăsa să se întâmple așa ceva?**

Anne Graham a dat un răspuns foarte profund și inspirat: Cred că Dumnezeu este adânc întristat de aceasta, la fel ca și noi, dar noi de ani de zile Îi spunem să iasă din școlile noastre, din guvernul și din viețile noastre. Și, cred că pur și simplu S-a dat calm la o parte. Cum putem noi să-I cerem binecuvântarea și protecția Sa dacă Îi cerem să ne lase în pace? (în lumina recentelor evenimente, atacuri teroriste, atacuri armate în școli etc.).

Cred că totul a început când Madeleine Murray O'Hare (care a fost ucisă, iar corpul ei a fost găsit recent) a afirmat că nu dorea nici un fel de rugăciuni în școlile noastre, iar noi am spus O.K.

Apoi, cineva a spus că mai bine nu am citi Biblia în școli (Biblia care spune să nu ucizi, să nu furi și să-ți iubești aproapele ca pe tine însuți), iar noi am spus O.K.

Apoi, dr. Benjamin Spock a spus că nu ar trebui să ne plesnim copii atunci când se poartă urât, pentru că aceasta le-ar afecta mica lor personalitate și stima de sine (fiul dr. Spock s-a sinucis). Iar noi am spus că un expert trebuie să știe ce vorbește, așa că am spus O.K.

Apoi, cineva a spus că profesorii și diriginții nu ar trebui să îi disciplineze pe copii atunci când greșesc. Iar conducătorii de școli au spus că nici un membru al personalului să nu atingă vreun elev atunci când se poartă urât, pentru că școlile nu au nevoie de publicitate proastă și în nici un caz de procese. (Totuși, există o mare diferență între a disciplina și a atinge, a bate, a plesni, a lovi, a umili etc.). Iar noi am spus O.K.

Apoi cine știe ce membru inteligent al consiliului de conducere al vreunei școli a spus că băieții fiind băieți, vor face dragoste oricum, deci ar trebui să le dăm copiilor noștri prezervative. Așa ei vor putea să se distreze cât vor, iar noi nu vom trebui să le spunem părinților că le-au primit de la școală. Iar noi am spus O.K.

Apoi, unii dintre aleșii noștri de vârf au spus că nu contează ceea ce fac în viața lor privată atât timp cât își fac treaba la slujbă. De acord, a spus fiecare dintre noi, mie nu-mi pasă de ceea ce face altcineva, inclusiv președintele, în viața sa privată, atât timp cât am o slujbă și economia merge bine.

Apoi cineva a spus să tipărim reviste cu femei goale, în semn de respect și apreciere a frumuseții feminine. Iar noi am spus O.K. Apoi altcineva a împins acea apreciere un pas mai departe, publicând fotografiile cu copii goi și, încă mai departe, afișându-le pe Internet. Iar noi am spus O.K., au dreptul la liberă exprimare.

Apoi industria show-business-ului a spus: «hai să facem show-uri TV și filme care să promoveze îndepărtarea de Dumnezeu, violența și sexul ilicit, să înregistrăm melodii care să încurajeze violurile, drogurile, crimele, sinuciderea și temele satanice». Iar noi am spus că nu este decât entertainment, nu are efecte adverse și oricum nu o ia nimeni în serios, așa că totul a mers înainte.

Iar acum ne întrebăm de ce copii noștri nu au conștiință, de ce nu disting binele de rău, de ce nu îi deranjează să ucidă pe străini, pe colegii de clasă sau pe ei înșiși.

Probabil că dacă ne-am gândi mai mult ne-am da seama de ce. Cred că totul se reduce la «Ceea ce vei semăna, aceea vei și culege». Noi Îi spunem lui Dumnezeu «Doamne, de ce nu ai salvat-o pe cea fetița ucisă în clasă?», iar Dumnezeu răspunde: «Dragul meu, Eu am fost alungat din școli, nu puteam fi acolo. Cum puteam Eu fi acolo, când voi mi-ați spus să plec din școli?».

E ciudat cum oamenii Îl disprețuiesc pe Dumnezeu și apoi se întrebă de ce totul merge tot mai prost. E ciudat cum de credem tot ceea ce scriu ziarele, dar noi ne îndoim de ceea ce spune Biblia.

E ciudat cum de toți oamenii vor să meargă în ceruri, deși nu cred, nu gândesc, nu spun sau nu fac nimic din ceea ce scrie în Biblie.

E ciudat cum de unii pot spune *Cred în Dumnezeu* și de fapt nu fac decât să-l urmeze pe Satan, care, de fapt, *crede* și el în Dumnezeu.

E ciudat cum ne repezim să judecăm, dar nu ne place să fim judecați.

E ciudat cum de se pot trimite mii de *glume* prin e-mail și ele se răspândesc precum focul sălbatic, dar când începi să trimiți mesaje privind-L pe Dumnezeu, oamenii se gândesc de doua ori înainte de a le trimite și altora.

E ciudat cum de tot ceea ce este vulgar, crud și obscen trece liber prin cyberspațiu, dar orice discuție publică despre Dumnezeu este împiedicată la școală și la locul de muncă.

E ciudat cum poate fi cineva atât de *înflăcărat* de dragostea pentru Hristos duminica, fiind în același timp un creștin *invizibil* în timpul săptămânii. Zâmbiți?

E ciudat cum de, gândindu-vă dacă să trimiteți sau nu mai departe acest mesaj, nu-l veți trimite multor adrese din lista voastră, pentru că nu sunteți siguri în ceea ce crede destinatarul posibil sau de ceea ce vor crede despre voi dacă îl veți trimite.

E ciudat cum de mă îngrijorează mai mult ceea ce cred oamenii despre mine și mai puțin ceea ce crede Dumnezeu despre mine.

Ce credeți?

Trimite mesajul mai departe dacă credeți că este bun. Dacă nu, atunci pur și simplu aruncați-l la coș și nimeni nu va ști că ați făcut-o. Dar, dacă o faceți, atunci nu vă mai plângeți de starea proastă în care a ajuns lumea!”

Cred că un comentariu la glasul acesta de revoltă este de prisos. Din mesajul său însă oricine se va convinge că rațiunile *Consfătuirii cu preoții și profesorii de Religie*, care a avut loc la Centrul Cultural-Pastoral „Sf. Daniil Sihastrul” de la Durău, privind îmbunătățirea predării orei de Religie în învățământul preuniversitar – cum spunea Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei – izvorăsc dintr-o permanentă și responsabilă preocupare de apărare a demnității noastre de statornici mărturisitori ai credinței ortodoxe, dar și de trăitori ai valorilor creștine, purtând pecetea inconfundabilă a sufletului românesc.

Christ in the school - the teaching of Religious Education in schools

The study „Christ in the school. Fulfillment and failure in the teaching of Religion in schools” is a briefing of the „Conference with the priests and teachers of Religious education” which took place in Durău, in July 2002. The author structures the dogmatic and theological background of the mission seen as a necessity and the inner life of the Church as Body of Christ.

The Romanian society escaped through the revolution from the Communist regime and its atheistic culture. The Religions education is now a reality in the life of the people, but the Church is stil at the beginning of its task, trying to answer to the questions of the present time. Twelve years of experience means a more alive perspective, a new commitment of the teachers and a time for evaluation and projects. There are analyzed the principal factors in the teaching of Religious Education in Schools: the interest for the Religion class, the causes of it, the background of the students, the influences of the other teachers in the school.

The study tries to find out the main connections between the Church and school and also the perception of a religions education in the society. Achievements, problems, expectations, perspectives, all these matters are treated in this briefing of the conference for Religious Education.